

Uuktuutaut munariniqmut Piliuffaarninnga Nunavunmut: taiguagakhaq naittuq

Iluani ittut

Qauyimatjutinga.....	1
Qanuriliurutauyuq.....	1
Tadja Qanurittuq.....	3
Timiqutigiyangillu Hakugikninngit.....	3
Timiqutigiyangillu Hakuingninnga.....	3
Timiqutigiyangillu Pivikhaqautikhaq	3
Timiqutigiyangillu Qayangnautigiyait.....	3
Ilumuurutigiyangit.....	5
Nutaaq Uuktuutaut munariniqmut.....	6
Munarhiliqinirmut Havaat Ihumaliurut.....	6
Havaktuq Tuniqhainiq Uuktuut.....	11
Atauhiq aktikkulaanga ihuarilimaittuq tamainnut.....	11
Inmikkut Havaangit Munariyakhangillu	20
Tunngavinga Ikayuqtut.....	28
Havaktuliqiyiitkut Amiqhaiyut.....	28
Iglukhat.....	29
Munarhiliqinirmut tuniyauyuq Inikhaq	29
Munarhiliqinirmut tuniyauyuq Iltariyauyunut Amihuuninngit	30
Munariyauniqmut aaniarviliangitkaluaqluni unalu Qaritauyaliriniqmut	30
Munarhiliqinirmut Maligamut, Hivunikhamut ihumaliurniqning, Pinahuarut Ihumaliurniq naunaiyainiqlu, unalu Havaamut munariniq Pittaarninnga	31
Pitquyautjutit	33
Hivulliqaanga Munarhitkunnit Ihumagilluaqtakhait	33
Nunallaani Ilaupkainiq unalu Nanminiriniq.....	33
Havakviup Tunngavinga, Piyunnautinga unalu Ihumaliurninnga.....	34
Qanurittaakhaanik munariniqmut aaniarviliaqtunullu nakuuyumik	34
Ayuittiaqtut unalu Ihuarhaqhimayut Havakvinga	35
Nampanik Munarhiliqinirmut Havaat	35
Taaktiliqinahuat tingmidjutikhait.....	36

Qauyimatjutinga

Munarhiliqinirmut tuniyauyuq nunallaani munarhitkunni tamainni Nunavunmi naunaiqtait qangaraaluknitangit unghahikpiaqtunik munarhitkut, tamarmik iliuraqtait nunallaani qangaraaluknitat munarhillu havaktut talvani, tamarmik inmikkuuqhutik. Hapkuat munarhingit iliuraqtauyut 1950ni Kaanatap Kavamanganit, talvannga nuutiqtitauyuq Nunatsiaqmut, nuutiqtiffaaqtauyuq 19nik ukiut qaangirmat nutaamut Nunavut Kavamanganut. Piqaqtillugu angiyumik piliurninnga angikliyuumiqtuqlu aadlatqiinik ikayuutikhamik, uuktuutinga munariniq aadlangungittuq ikayuriami tahapkuat aadlangurninngit – unalu qaffiuyut munarhitkunni havaktut, tamaat aulapkaitjutikhanik timiqutigiyangillu piliurninnga. Aadlatqiiktuq tamainni timiqutigiyangillu piliuqtauyuqlu avikturhimayunit aadlatqiiktuq iliuraininnga qablunaat nunagiyangani munarhiliqiniq timiqutigiyangillu ukunatitut Kitikmeonmit Yalunaimut Edmonton-mullu, Kivalliqmit Kuugyuraalukmut Winnipeg-mullu, Qikiqtaalukmit Aatuvaamut).

2017mi, havakvinga Kiinauyanut Ihivriutiryuaq pitquyait tamna Munaqhiliqiyitkut ihuarhiyait qanuqtut tuniyait havaat Nunavummiunut qakunguraangallu ihivriutait qanuraaluktut pigiami nunallaat ihariagiyanganik. Munaqhiliqiyitkut kiuyut uqariyaqtumik piliuriami uuktuutimik munariniqmik, ihumagilluaqlugu ilitarigami “puuq havaamik” ihariagiyauyuq Nunavut nunallaani, qaffiuyut havaktut aadlatqiiklu havaat ihuatqiyauyuq tunigiami tahapkuat havaat, qanuriliurutikhallu angitqiamut aaniaviliaqtut nunallaanilu ilayut munarhiliqinirmut timiqutigiyangillu.

Nutaaq piqalluanguinmat aadjikutariikniqmi qanuqtut munarhiliqinirmut munariyauyuq tuniyauyuqlu, una uuktuutaut munariniqmut piliurhimayuq tunigiami naunaittumik tunngavikhaq atuqtaunginnarialik naunaiyuriami quviagiyauyumik angiqatigiikniq ihumaliurniqmiklu aaniarviliaqtunut, ilamiknik, nunallaani, Inuit timiqutigiyauyuq, munarhiliqinirmut tuniyut aadlatlu tigumiaqtuuqatauyut piyuq munarhiliqinirmut havaangit piliurninnga tuniqhaininngalu. Pipkaidjutiyuq timiqutigiyangillu aadlangurninnga pivallianiqu piniyaqtuq qakugu.

Qanuriliurutauyuq

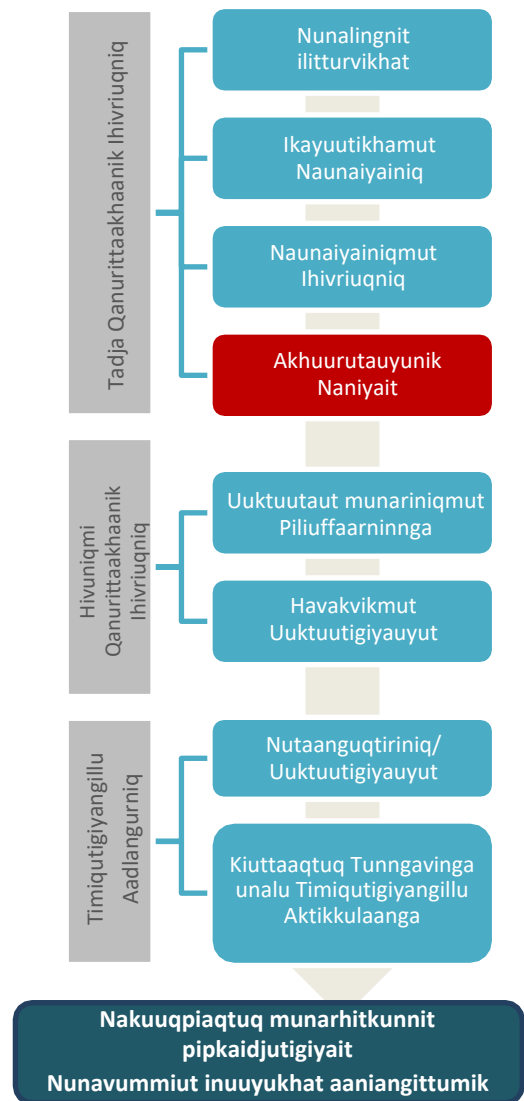
Ayuittiaqtuq inmikkuuqtuqlu ikayuqtuiyuq, Health Intelligence Inc. (Munarhiliqinirmut Ayuittiaqtuq Havakvinga) kaanraktauyuq ukunanit Munaqhiliqiyitkut Nunavut Kavamatkut piyumik havaaq havaarigiami pivallianiq nutaamik uuktuutaut munariniqmut. Munarhiliqinirmut Ayuittiaqtuq piyuq aadlatqiinik tunngaviit kangirhigiami nutaaq qanurittaakhaa ilitarigiamilu pivikhaqautikhat ihuarhigiami ikayuutikhat tuniyauyuq:

- 25 iluittuq nunallaani taiguagakhat piliuqtauyut uumannga:
 - Nunallaani ukiunga, inuinnaugumi, angutaugumi arnaugumi, maniliurutigiyaa, iliharutinga iniqtiqtat, havaaqarumi
 - Naunaitkutat inungnut pipkaidjutauyut munarhiliqinirmut ikayuutikhat atuqtaunig
 - Piqarninnga aaniaqtailiniqmut inuup ikayuutikhat
- 132 akhuraaluk apirhuqtauyut, amigaittut katimaqatigiplugit, uuminnga:
 - Atan’nguyangit Aaniaqtailiniqmut Pinahuarutingit tamainnit 25nguyut nunallaani
 - Aadlat munarhit aadlallu munarhit taaktit 16nguyuni nunallaani
 - Inirniriit inuillu hitamanit nunallaani
- Aaniaqtailinirmut nampangit ihivriunig
 - Naunaiyainig unalu ihivriunig piqaqtunik amihuuninnga aaniaqtailiniqmullu timiqutigiyangillu nampat, unalu nampat piyut ukununga: taaktiliqinuhuat tingmidjutikhat, amihuuninngit aaniaqtailinig, havaktuliriyit, amihuuninngit ukiunga, inuinnaugumi, angutaugumi arnaugumi, maniliurutigiyaa, iliharutinga iniqtiqtat, havaaqarumi, Kaanatami Havakvinga Munarhiliqiniqmut Naunaitkutat aaniaqtailiniqmut naunaitkutat, Aaniaqtailinig Kaanata unalu Naunaiyainiqmut Kaanatami taiguagakhat

- Aadlat Timiqutigiyangillu-Qanuraaluk Ilauniq:
 - Naunaiyainiq uumani Munaqhiliqiyitkut Hivunikhamut ihumaliurniq
 - Naunaiyainiq havaqatigiyaannik-naunaiyainiq unalu qirnarivyaktuq naunaitkutaq
- 63 atan'nguyanik apirhuqtuq, unalu:
 - Nunavunmi hivuliqtiuyut uuminnga ihumamitigut aaniarutilgit unalu ipiraillailaaitjut, havautiqarvik, amihuuninngit aaniaqtailiniq unalu aihimayut unalu nunamikni munariniq havaat
 - Munarhit havaktillu hivuliqtiuyut
 - Munarhiliqinirmut hivuliqtiuyut
- Ihivriunniq taaktiliqinahuat tingmidjutikhait havaktilluing akingit
- Naunaiyainiq havaamut qanurittaakhaanik

Munarhiliqinirmut Ayuuttiaqtuq havaariyallu naunaiyainiq nakuutqiamik naunaittumik piyangit aadlani Ukiuqtaqtumi nunallaangit, unalu nunaryuaptikni, naunaipkariami pitquyayut piyuq ihuaqtumik uuktuutaut munariniqmut uumunnga Nunavut munarhiliqinirmut timiqutigiyangillu.

Naunaiqtauyukhaq Iqaluit Aaniaqtailiniqmut Havaat unalu taaktiliqidjutikhangit hivuraani Kaanata hilataani ittuq tautuktuuyaarninngani uuma naunaiyainiq. Una piyuq pilluaqtumut ihumaliurniq tamna, ihumaliurniqmut ihuarhidjutimullu pidjutingit, munarhitkut Piliuffaarninnga unguhiktuq munariniqmut tuniyayuyq Iqalungni taaktiliqivikhangillu tamarmik humi ittaakhaani unguhikmat, mikkauvallaqtuq, unalu munarhitkunnit-piyuq Munarhiliqinirmut tuniyayuyq uuktuut. Una ihumaliurniq pingittuq naunairiami iliraininnga nunallaanit munarhitkut, Iqaluit taaktiviqikhallu mikitqiyayuyq ihariagininnganit. Hakugikninnga nunavunmi munarhiliqinirmut timiqutigiyangillu kingulliqaami ihumagiyauninnga qanurittaakhaanik piyunautinnga munariniqmut tuniyayuyq nunallaani munarhitkut ikayuqtauyuyqu aadlamik hilataanit ikayuutikhat. Ihumagiyauyuyq ihumagilluaqlugu aadlangurninnga nunallaat munarhitkut pipkaidjutiniaqtuq hakugiktumik tamaat aadlangurninnga aaniaqtailininnganut timiqutigiyangillu.

Tamna uuktuutaut munariniqmut piliuffaarninnga atuqtauniaqtuq naunaipkariami hivuniqmi Havakvikmut Uuktuutigiyayut, ihuarhaqhimayuyq unalu uuktulihaaqtuq havaaq, piliurninnga kiuttaaqtumik tunngavinga piyuniklu timiqutigiyangillu aktikkulaanga. Havaamitigut iniqtiriami uuktuutaut munariniqmut aaniarviliaqtuq, ilamiknik, nunallaani, Inuit timiqutigiyayuyq, munarhit taaktiit aadlallu tigumiaqtuuyatauyut ilauniaqtuq naunaipkariami naunaiyarlugillu piliurninnga uumunnga Nunavut munarhiliqinirmut timiqutigiyangillu pigiami tikinnahuaqtamiknik tunigiami nakuuqpiqtuq munarhiliqinirmut havaat pipkaidjutigiyaat Nunavummiut pigiamik aaniaqnaittumik inuuhig.

Tadja Qanurittuq

Timiqutigiyangillu Hakugikninngit

- Hakugiktumik havaktut uqariyaqtamiknik nunamiknut qanurittaakhaanik munarhiliqinirmut qanuriliurutingit
- Nakuuyumik havaqatigiikniq munarhitkunnit taaktinillu
- Nunamikni Munarhinut Ikayuqtiuyut tuniyut hakugiktumik atayuq nunamiknit munarhitkunnillu
- Titiraqtiuyut Uqaqtiuyullu tuniyut angiyumik ikayuutikhamik aaniarviliaqtunut akhuuqtumiklu havaalgit inungnut aaniqnaittumik munarhitkunnit munariniq
- Timiqutigiyangillu atuqtait tuniqhaininnganik, avikturhimayuni, nunavunmi hilataanillu ikayuutimik tuniqhaininnganut nunamikni hivulliqpaamik munarhitkunnit
- Hakugiktumik upalungaiyarniq aadlangurniqmut unalu timiqutigiyangillu ihuarhainiit

Timiqutigiyangillu Pivikhaqautikhaq

- Angiyumik aaniarviliaqtut, ilamiknik nunamikniklu ilaupkainiq naunaipkariami akhuurniqmullu timiqutigiyangillu ihuarhainiit
- Aturninnga munarhiliqingittuq havaktut havaarigiamikni titiqiqinirmut aulapkaininngit unalu ayuirharhimayuq ikayuqtiuyuy ayuittiaqtumut havaktut (ukunatitut TB DOT Havakingit) ikayuriami ayuittiaqtut havagiamikni laisiminik
- Piliuqtuq nunavunmi kiudjutinga pittaarninnga qilamiuqtuqaliquat, aaniarutit hiamitiqtut, qayangnaqtunik piyut
- Aadlangurninnga munarhiliqinirmut havakvinga (ukunatitut Munarhit Taaktit, Laisiaqtut Ikayuqtiuyut Munarhit) ilangani ittuni
- Ihuarhaqhimayut munarhit pihimayait nakuutqiaqtut naunaipkainiq, ayuirhaqtuq, munarhiliqinirmut ikayuqtuq
- Timiqutigiyangillu pittaarninngit aturninnganut ilihimayanginnik unalu Ihuarhaqhimayut qanuriliurutingillu munariniq

Timiqutigiyangillu Hakuingninnga

- Malruuknik naunaipkainiq tunngavingit nalunaqtullu kiuttaarniqmut ulapiqutigiyauvaktuq uumunnga timiqutigiyangillu ihuarhingitaalu havaktut havaqatigiikniqmik tuniqhaininnganut hivulliqpaami munarhitkunnit havaat
- Tadja inuit maniliqinirmullu ikayuutikhat ublumimut uuktuut pilluangittut uumunnga (ungahiktivaktut) nutaamut ikayuutikhamut ihariagiayuyuy
- Munarhiliqinirmut titiqiqinirmullu havaangit aadjikutariyaungittut tamainni nunavunmi
- Ikayuutikhaq munarhitkunni havaktunut ihuangittut tamainni nunavunmi
- Ihumamitigut aaniarutilgit unalu ipiraillailaqitjut ikayuutikhamut ihariagiyauniq qaangiutiyaanunamikni pittaarninnga, ilitariyaungittumik ilaliutihimangittuq hivulliqpaamut munariniq
- Avikturhimayumi nunavunmilu timiqutigiyangillu ihumaliurniqmut, munariniqmut, qanurittaakhaaniklu ihuarhainiit piliulluanginmat

Timiqutigiyangillu Qayangnautigiyait

- Angiyumik havaktunik havaktitiliriniq taimaaqtitauniqluuniit tamainnut munarhiliqinirmut timiqutigiyangillu aadlangurniq ayurhaqtiniaqtaa pihimagiami
- Pihimmaaqqniq munarhiitpallaaqmat piqalluanginmallu ihuaqtumik havakvinga ikayuutikhat kayumiitpagaa pittaarninnga tunigiami aadlatqiinguyut munarhiliqinirmut havaat ihariagiayuyuy.
- Amigaittut aaniaqtailiniqmut pipkaidjutyut hilataani ittut Havakviup munarininnganik (ukunatitut inugiakpallaaqmat iglu, niqailliurniq, amigaittut aadlatqiinguyut naglikhaarhimmaaqqniq)
- Angikliyuumiqtillugu munarhiliqinirmut timiqutigiyangillu ihariagiayuyuy, angikliyuumiliqtuq munarhiliqinirmut akiliutiit ihumaaluutigiyuniaqtuq
- Munarhiliqinirmut havaktut qayangnautigiyayuyuy unguvaqtauyuyuy naglikhaarniq
- Kavamaliqinirmut hivulliutiyaqhat unguvaqniaqtaait hivulliutiyaqhat ihumaliurutingillu piliuqtauyuyuy uumunnga munarhiliqinirmut hivuliqtuyuyut

Munaqhiliqiyitkut pittaarninnga tunigiami munariyauyuq, ilaliutihimayuq, ikayuutauyumiklu qanurittaakhaamik munarhitkunnit havaat ayurhaqtitauyuq ukunanit (1) aadlangurniq aaniarviliaqtunit, ilamiknit nunamiknilu ihariagiyauyuq ihumagiyanginniklu; (2) pihimmaaqtuq maniliqinirmut ikayuutikhamullu kikliqaqninnga; (3) aadlanguliquq inunginnut ukiunga, inuinnaugumi, angutaugumi arnaugumi, maniliurutigiya, iliharutinga iniqtiqtat, havaaqarumi, uumanilluaq inutqualiqitunut inungit; (4) angikliyuumiqtitaa ayurhautinga mamilaittut aaniarutit unalu inminik piyut; (5) piqalluanguinmat iluanit havaanik; unalu (6) angiyuq nunamut piyuq. Upalungaiyaqarhimayuq aadlangurniq havakvikmi talvuuna akhuuqtut nutaanuqtiriami tamna uuktuutaut munariniqmut ihuarhigiami munarhiliriniqmut ikayuutikhamik tuniyut nunavunmi aaniarviliaqtumullu, ikayuqtauyumullu ilamiknullu munarhitkunnit ikayuutikhaq atuqtauniq.

Ilumuurtigiyangit

Nunavut munarhiliqinirmut timiqutigiyangillu hapkuninnga:

Aaniarviliaqtuq, ilamiknik inungillu piyut – Aaniarviliaqtuq ilagiyamingillu ilauhimaniaqtut, havaqatigiiktumik, ihumaliurniqmut piyuq inmiup munarhiliqinirmut. Tamna munarhiliqinirmut timiqutigiyangillu piqarniaqtut amihunik aaniarviliaqtut piinariaqihimayumik ihumaliuqtamiknik ikayuutikhamiklu atayumik pitillugu aaniarviliaqtut aadlatqiinik munariniqmut tuniyut taimaa pitillugu timiqutigiyangillu taimaa pigiamikni aaniarviliaqtup inminik ihariagiyanginnik. Inungnut piyangit unalu utuqqat ilihimaniq qiniqtauniaqtuq, pimmariktumik piluni, ilaliutilunilu piliurninnganut tuniqhaininnganut uuminnga munarhiliqinirmut ilihaidjut havaatlu.

Kiudjutauniq uumunnga aaniarviliaqtuq, ilamiknik inungillu ihariaqininnqit – Piliurninnga munarhiliqinirmut havaat unalu uuktuutaut munariniqmut ihariagininnqit ayurnaittukhaq taimaa aadlanguriami qakunguqqat kiudjutingani aaniarviliaqtumut, ilamiknik inungillu ihariagininnqit. Nunallaani tuniyauniaqtuq amigaittunik qanuqtut ilaugiamikni piliurninngani tuniqhaininnganiklu uuminnga munarhiliqinirmut havaat tuniqhaininnganik. Tamna ilauniq pipkaidjutiniaqtuq ihuaqtumut angikliyuumiriami inungnut aaniqtailiyumik unalu pipkaidjutiyuqlu aaniarviliaqtunut taimaa munarhiliqinirmut atuqtamiknut. Una ilaliutiniaqtuq takunnaqtuq katitiqniq ihivriunqniqlu nampanganik naunaipkariami ihumaliurniq naunaiyainiqlu.

Hivulliqpaanga munarhitkunnit ihumagilluaqtauyug – Munarhiliqinirmut tuniyauyuq takunnarniaqtuq ilauhimmaaqtumik, imaittuungittumik amigaittunik pulaarniq. Tamaat qanuriliurninnga piniaqtut ihivriuriami, mamihaidjutikhanganik, munariniq ilihapkainiqlu, ihumagilluaqlugu pittailiniqmut, aaniaqtailiniqmut atuliqtitaugiami ihuarhigiamilu inungnut pipkaidjutiyut aaniaqtailiniqmut.

Atayut havaqatigiiktumiklu – Tamarmik aaniarviliaqtut Munarhiliqinirmut tuniyauyuq munariyauniaqtut avallittumit ihumaliurut munariniqmut ikayuqtaulunilu, ihariagiyaukpat, hakugiktumik havaamut munariniq naunairiami pihimmaaqtuq nakuuyumiklu uqaqatigiikniq. Munarhiliqinirmut tuniyauyuq nunagiyamikni, avikturhimayumi unalu nunavunmi pilutik, unalu kiklinga hilataanit tunipkaiyut, ihuarhaqtauniaqtut munariyaulutiklu atayumik timiqutigiyangillu.

Nutaag, akituvallaangittuq nakuuyuqlu – Tamna Nunavut munarhiliqinirmut timiqutigiyangillu qinirhianiaqtait ihuarhaqhimayug ayuitaminiklu uumani Munarhiliqinirmut tuniyauyuq ikayuriami ihuaqtumik atuqtauniq ikayuutimik.

Ayuitaminik atuqtauniaqtuq, talvani ihuaqtumik, ihuarhigiami munarhiliqinirmut piinariaqininnqit tunilunilu akituvallaarnaittumik ihuarhaidjutikhanik. Nampat atuqtauniaqtut naunaipkariami ihumaliurniqmut naunaiyainiqmullu, naunairiami qanuriliurutingit/havaanga.

Ihuaqtut tamainni nunavunmi piyuqlu ilanganut Kaanatap – Munarhiliqinirmut tuniyauniaqtuq qanitqiyauyuq nunagiyamiknut. Naunaitkutaq qiuqutinga hivulliqpaanganic munariniq havaat tuniyauniaqtuq tamainni nunallaani. Aaniarviliaqtut piinariaqihimaniaqtut aadlat, ilitariyaulluaqtumik havaat avikturhimayut atan'nguyaqarviinik unalu hilataanit taaktiliqinirmut.

Aaniqnaittumik, quulitqiamik qanuriliuritikhaq ihuarhahimmaaqtumiklu – Tamna Nunavut munarhiliqinirmut timiqutigiyangillu piliurniaqtuq pitquhinganik aaniarviliaqtup aaniqtailidjutikhanganik qanurittaakhaaniklu ihuarhainiit, akhuurutiqarluni ikikliyuumiriami aadlanit pinahugiyug ihuarhigiamilu ayuirhainiq. Una piyuq ilitarininnganit pivikhaqautilik ihuarhainiit tamainni havaat qakunguraikpat. Aaniarviliaqtuq ilagiyamingillu akhuraaluk ilauniaqtut uumunnga havaamut.

Tuniyauyuq nakuuqiaqtumik ikayuqtauyug ilauyuqlu munarhiliqinirmut havakvinga – Munarhiliqinirmut tuniyauniaqtuq nunamiknit amigaittunit ilihimaniqmit havaktut havaqatigiiktut pigiami ihariagininnqit aaniarviliaqtut inungillu. Tamaita munarhiliqinirmut havaktut tuniyauniaqtuq piqaqtut munarhiliqinirmut munariyauyut/uqaqatigiikniq ikayuriami ublumimit aqagumut havaangit, unalu pihimmaaqtuq pivikhaqautikhaq ayuirhainiqmut, ayuitaminik piliurninnga, ikayuqtuqlu aadlallu ikayuriami ayuittiaqtunut piliurninnga. Atan'nguyangit havaqatigiikniqtut havaqatinginnut atuliqtitaugiami nakuuyumik havakvik. Angikliyuumiqlugu pivikhaqautikhaq piliurninnganut uuma Nunavut Inuit munarhitkunnit havakvinga tamainni Nunavut hivullitigiyuniaqtuq.

Nutaaq Uuktuutaut munariniqmut

Munarhiliqinirmut Havaat Ihumaliurut

Tamna Munaqhiliqiyitkut ikayuutiniq tautuktuuyaaqtaminik uuminnga “Munariniq Qanitqiyauyuq Nunagiyamiknut”. Inmikkut, nutaaq uuktuutaut munariniqmut naunaiqtait timiqutigiyangillu ihuarhaininngit ihariagiyauyuq angikliyuumiriami havaat ikayuutikhallu piinarialik nayuganganut talvani amigaittut munarhiliqinirmut tuniyauyut – **Nunallaani Munarhitkut**. Nutaaq uuktuut iliuraqtait ihariagiyauyut ilihaidjutinik unalu munarhiliqinirmut ayuittiarniqmut ikayuutikhaq nunallaani munarhitkut taimaa tamarmik nunallaani munarhitkunnit havaktut piinarialeqihimayait aadjikutariiktunik, naunaitkutaq-naunaipkarhimayut pinahuarut naunaitkut, maligat, ayuirhainiq, ilitariyauyut munarhiliqinirmut ikayuutikhat.

Qiuqutingit Havaanik nunallaani, avikturhimayuni nunavunmilu ittunik

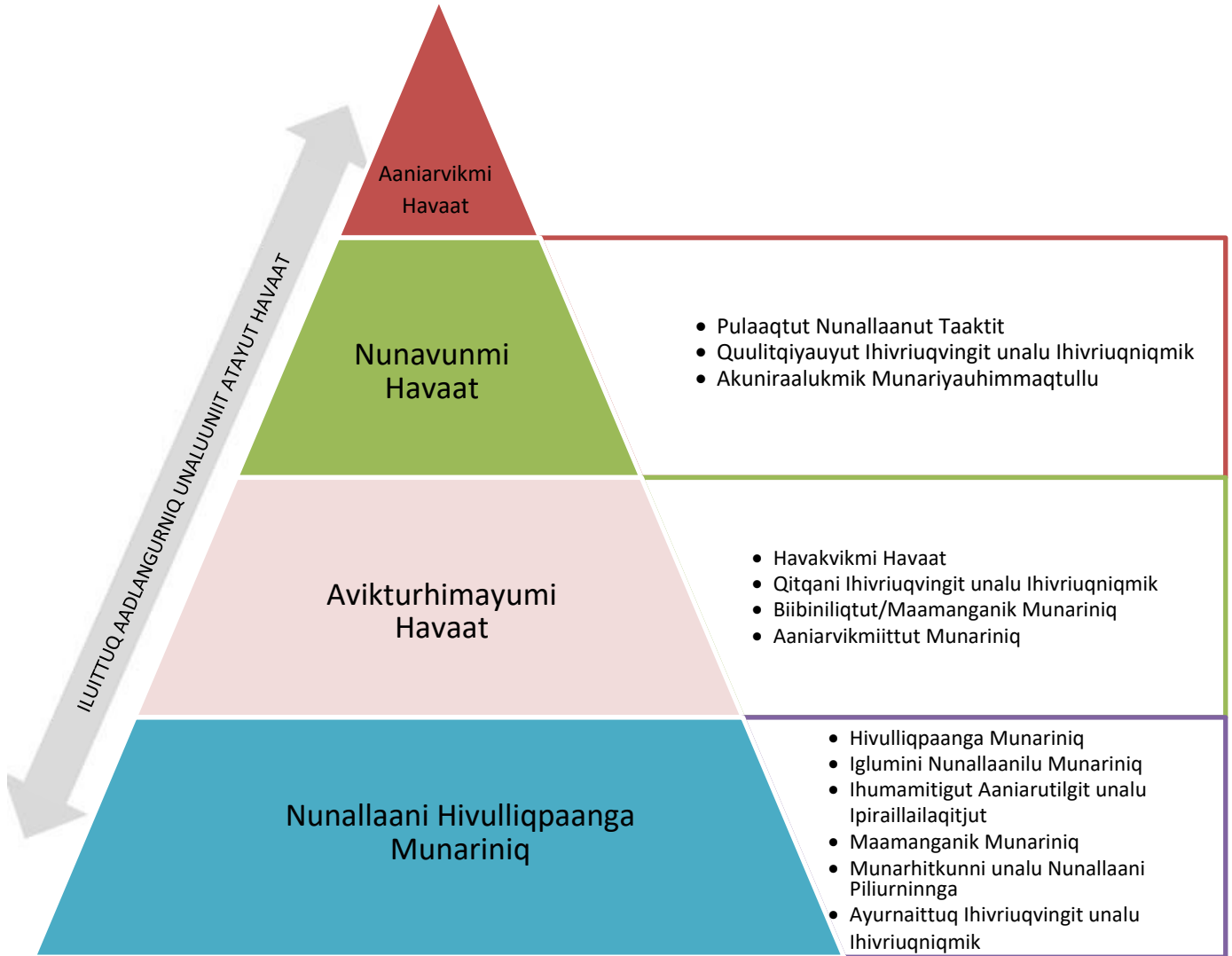
Una hivituyuq uuktuut, naunaipkaqtauniaqtut aadlangurlunilu tamarmiknut Nunavunmi nunallaangit piyuq nunamikni amihuuninngit ihariagininngit, ukiunga, inuinnaugumi, angutaugumi arnaugumi, maniliurutigiyaa, iliharutinga iniqtiqtat, havaaqarumi, munarhiliqinirmullu ikayuutikhat atuqtauniq ihariagiyauyuq.

Qiuqutinga havaanik naunaiqhimayuuq uumani titiraqhimaninngani naunaiqtait naunaitkutaq uuktuuts ilaupkaiyuq hivulliqpaanga munariniq, tuglianik munariniq, pingahuuyuuqlu munariniq (Piksangani 1). Qanuq una numiktiqtaa nutaaq tunngavinga Munaqhiliqiyitkut hamma:

Hivulliqpaanga Munariniq ayurnaittuq ittuq munariniqmut hivulliqpaanguyuuq uqaqatigiikniq munarhiliqinirmut ayuittiarniqmut. Piyuq uumunnga Nunavut Uuktuutaut munariniqmut, Hivulliqpaanga Munariniq havaat atayut nakuuqpiagtumik katitihimayunik hivulliqpaanga munarhiliqinirmut pinahuarutingit havaallu. Hapkuat ilitariyauyut mikitqamik qiuqut havaanik ihariagiyauyuq nunallaani unalu naunaiqhimayuuq talvangaanit uuminnga “Qitqani Munarhiliqinirmut Havaat”. Hapkuat havaat tuniyauyut nunamikni uumaniluuniit nunallaani munarhitkunni.

Tuglia Munariniq pivaktuuq inugiaktuni nunallaani (uumanilluaq avikturhimayut atan’nguyaqarviini – Iqaluktuutiaq, Kangirliniq Iqalungmilu) ilaliutiyuuq havaat tuniyauyuq taaktinit, ayuuttiaqtut, aadlallu havakvium aaniarvikmi havaktut. Hapkuat havaat munariyauyullu inugiakpallaangittuni nunallaani aturninnganut pulaarviit aaniarviit, ayuuttiaqtut pinahuarutingit, tiiviitigut uqaqatigiikniq aaniarvikmit ilaminut aaniarviit pinahuarutingit.

Pingahua Munariniq piyuq ayuittiarniqmut ihivriunniqmiq mamihainiqlu havaat tuniyutd taaktiliqitquyauyuq aadlanit taaktinit munarhinilluuniit taaktit. Hapkuat havaat tuniyauyut inugiaktuni qablunaat nunagiyangani, taimaa nakuulimaittuq aaniqtailiniqmiq tuniyauyut nunavunmi.

Piksangani 1

Munarhiliqinirmut Havaat

QITQANI MUNARHILIQINIRMUT HAVAAT		
Qitqani munarhiliqinirmut havaat kiklingani katitiqhimayut hivulliqpaanga munarhitkunnit havaat piinarialik tamainni nunallaani munarhitkut.		
N U N A L L A N I I T T U T H A V A A T	<p>Munarhitkunni Aaniaqtailiniqmut Naunaipkainiq, Aaniarutingit Aaniaqtailiniqlu</p> <ul style="list-style-type: none"> Hulilukaarniq piyuq ikikliyuumiriami ihuaqtumut qayangnautingit, tuniyauyuqlu nunallaani, iliharviknut, havakviknut munarhitkunnulu Higaaqtailiniq, higaaqpallaarnainniq higaaruiqluniluuniit havaat Uqarmini aaniaqtailiniqmut havaat Aaniaqtailiniqmut Hapummiutiniq Hiamitiqtut aaniarutittailiniq munariniqlu Kapurhiqniqmut pinahurut Havakvingani Aaniaqtailiniqmut havaat Nunallaani nakurudjutingit Nunallaani nakurudjutingit quviahuutingit Munarhitkunni ilihaidjutit 	<p>Nakurudjutinut Pinahuarut Havaat</p> <ul style="list-style-type: none"> Aaniangittuq Biibinnuat unalu Nutaqqat Aaniaqtailiniqmut havaat Iliharvikmi Aaniaqtailiniqmut havaat Aaniangittuq Inirniit Aaniaqtailiniqmut havaat
		<p>Nunallaani Piliurningga Havaat unalu Aaniarviliaqtunut Ilaupkainiq</p> <ul style="list-style-type: none"> Nunallaani aaniaqtailiniqmut katimayiingit Nunallaani aaniarviliaqtunullu ilaupkainiq hulilukaarniq
	<p>Iglumini Nunallaanilu Munariniq unalu Munariyauhimmagtauyut Havaat</p> <ul style="list-style-type: none"> Munarhit aaniaqtunut pulaaqtut pinahuarut Avaliittumut munariniq ikayuutikhat pinahuarut Mamihaidjutiyauyukhat Munariniq Havaat 	<p>Ihumamitigut aaniarutilgit Havaat</p> <ul style="list-style-type: none"> Ihivriunniq, qilaminnaaq nutqaqtitaunahuariniq mamihaidjutikhaqlu Avaliittumut ilamiknullu ikayuutikhat Akhuuqtumik havaamut munariniq Aangayaarnaqtunik atuinnaqtut/ipiraillailaqtut ikayuutikhat
	<p>Mamihaidjut, Hivituyuuq/Qilamiuqtuqaliqqat Munariniq Havaat</p> <ul style="list-style-type: none"> Mamihaidjut havaat – akhuraaluk unalu piinaqtuniklu Aaniarutilik mamilimaittuq munariniq havaat Aaniarviliaqtinnagu qilamiuqtuqaqtuq munariniq havaat Mikkauyut quviahuutingit (ukunatitut qaayurnaqpiaqtumik atuqhuni, qapurhiqtaupluni uunaqtumik, qaanga piiyaqtaupluni, mamihainiqmut 	<p>Maamanganut Munariniq Havaat</p> <ul style="list-style-type: none"> Hingaiyaqtumut Munariniq Havaat Biibinilihaaqtunut Munariniq Havaat Nuliarniqmut Aaniaqtailiniq unalu Arnaup Timinganik Munariniq Havaat
<p>Ihivriuqvingit unalu Ihivriuqniqmik Havaat</p> <ul style="list-style-type: none"> Ayurnaittuq Iksuliirutingit Aaniarutinullu Uutiqtitautingit Aturninnganut munariniqmut uuktuutiniq (POCT) Taqamiknik Auktuiyuq 	<p>Aadlatqiit Havaat</p> <ul style="list-style-type: none"> Pilakhiqtinnagu Ihivriuqniq Havaat Havaamut Ihivriuqniq Havaat Uqaqtiuyut Havaat 	

A V I K T U R H I M A Y U N I I T T U T H A V A A T	AVIKTURHIMAYUNUT PULAARNIQ MUNARHILIQINIRMUT HAVAAT	
	<p>Havakvikmi havaat tuniyauyut ilaliutiyuq uumunnga katitqihimayut qitqani munarhiliqinirmut havaat. Hapkuat havaat munariyauyut pulaarniqmut havaat pinahuarut tuniyauyut tamaat, nunamikni, avikturhimayumi unalu/unaluuniit nunavunmi.</p> <p>Pilimaittuq tunigiami tamaita havakvikmi havaat tamainni nunallaani, talvuuna tuniqhainiq ikayuutimik ihariagiyuq ihumagiyauniq qaffinik ihumaaluutingit, unalu nunallaani ukiunga, inuinnaugumi, angutaugumi arnaugumi, maniliurutigiyaa, iliharutinga iniqtiqtat, havaaqarumi unalu ilitariyauyut amihuuninngit ihariaginngit. Taimaa havakvikmi ikayuutikhangit pilimaitkumi nunamikni nunallaani, qanuriliurutingit ittut ikayuriami aaniarviliaqtut ilamingillu piinariaalaqigiami ihariagiyauyut ikayuutikhat avikturhimayumit, nunavunmi ihariagiyauyulluuniit (ukunatitut tiivitigut uqaqatigiikniq aaniarvikmit ilaminut) nayuganga, ihuaqtumik.</p>	
	<p>Akhuraaluk Munariniq, Hivituyuq/Qilamiuqtuqaliqqat Havaat</p> <ul style="list-style-type: none"> ● 24/7 uqaqatigiinarialik taakti ● Aaniarvikmiittut havaat Kangirliniqmi Iqalungmilu taaktiliqiviuyunillu (Yalunaimi, Edmonton-mi, Winnipeg-mi Aatuvaamilu). ● Qilamiuqtuqaliqqat aaniaqtuq kayumiktukkut tingmiyukhaq aaniarvikyuanut havaat 	<p>Atayut Aaniaqtailiniqmut Havaat</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Mamihainiqmut Ikayuutikhat Havaat (Ikayuqtiuyut Aaniaqtunik Ingutaarutiplugit, Mamihaiyut Timimitigut Ihumamitigulluuniit Aaniaqtuqaqtunut, Ikayuqtiuyuq Ayurhaqtut Uqariami Uqauhinginniklu Naunaiyaiyuq Aaniarutinik) ● Munarhiliqinirmut Nakuutqianik Niqinik Havaat ● Naunaiyainiq Hiujjarlutut ● Iliqiitkut ● Munariyuq Inutqaqtunik Aaqaqtunik Aaniaqaqtuniklu Mamilimaittunik Havaat ● Uqaqatigiinarialik Munarhiliqinirmut Titiqqiniqmut Uqaqtiuyuq Havaat
<p>Taaktit Havaat</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Ilamiknut Taaktit ● Nutaqqat Aaniarutilgit ● Hauniliqiyiit Nukinginniklu Pilaktiuyuq ● Biibinilihaaqtunut/aulapkaininngit aaniarutinginniklu arnat ● Naunaiyainiq aaniarutinik hiutiknut iggiaqnullu ● Ihumamitigut Ayurhaultilgit ● Aaniaqtailiniq Naunaiyainiqlu Mamihavikhanginniklu Inirniit Aaniarutinik ● Kiguhiqii 		

NUNAVUNMI MUNARHILIQINIRMUT HAVAAT		
N U N A V U N M I I T T U T H A V A A T	Nunavunmi Munarhiliqinirmut Havaat ikayuutikhat aaniarviliaqtut ilamikniklu piinarialik ihariagiyauyunut munarhiliqinirmut havaat pilimaitait nunamikni.	
	<p>Taaktiliqinahuat tingmidjutikhait Ikayuutikhat ihariagiyauyut ihuarhaqhimayunut (qilamiuqtuqangittuq) qilamiuqtuqaqqallu kayumiktukkut tingmiyukhaq aaniarvikyuamut</p>	<p>Akhuraaluk Munariniq, Hivituyuuq/Qilamiuqtuqaliqqat Havaat</p> <ul style="list-style-type: none"> ● 24/7 uqaqatigiinarialik taakti ● Ayuittiaqtut uqaqatigiikniq havaat taaktiliqidjutini – Aatuvaami, Winnipeg-mi, Yalunaimi Edmonton-milu (taaktimit taaktimut) ● Qaritauyakkut uqaqatigiikniq havaat ● Aaniarvikmiittut havaat Kangirliniqmi Iqalungmilu taaktiliqiviuyunillu (Yalunaimi, Edmonton-mi, Winnipeg-mi Aatuvaamilu).
	<p>Tiivittigut uqaqatigiikniq aaniarvikmit ilaminut Ikayuutikhat munarhiliqinirmut uqaqatigiikniq unalu mamihaidjut taaktimut ilitariyauyut havaat nunavunmi hilataanillu</p>	
	<p>Quulitqiyauyut Piksaliurniq iluani timinginni ihivriuaqtut unalu Quulitqiyauyut Ihivriuaqniqmik Piinarialik taaktimit Iqalungmi qablunaat nunagiyanganilu taaktiliqiviit (Aatuva, Edmonton-mi, Winnipeg-mi, Yalunaimilu)</p>	
	<p>Aaniarviliaqtunut Ilaupkainiq</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Aaniarviliaqtut Ikayuqtauuyut Havakvinga ● Aaniarviliaqtut Ihivriuaqniqmut Katimayiingit ● Aaniarviliaqtut ilaupkainiq qanurittaakhaanik ihuarhainiqmut 	
<p>Akuniraalukmik Munariyauhinggaqtullu Ikayuqtut aaniarviliaqtut munariniq ihariaginngit piinarialaqluni akuniraalukmik munariniq, munariyauhinggaqtauuyut, munariyuq inutqaqtunik aaqaqtunik aaniaqaqtuniklu mamilimaittunik havaat nunavunmi uumanilu qablunaat nunagiyangani havaqatigiingit aaniarviit</p>		

Havaktuq Tuniqhainiq Uuktuut

Ihumagiyauyuq tamna nutaaq havaktuq uuktuut ayurhaliqtuq pigiami ikayuutikhamut ihariagiyauyuq tamaat tamainni nunavunmi. Pivikhaqautilik piliuriami nutaaq uuktuutaut munariniqmut atauttimuqtittiniq munarhiliqinirmut havaktuq uuktuut tunigiami qiuqutinga havaanik naunaiqhimayuuq Makpiraangani 8mit 10mut. Naunaiqkainiq nutaamik munarhitkunnit ayuittiarniqmut havaangit uumunnga Nunallaani Munarhitkut havakvingani (ukunatitut Munarhit Taaktit, Laisiqaqtuq Ikayuqtiuyut Munarhit unalu Munarhitkunni Munarhit) piqaqtut mikhiniaruknaqhiyuq munarhit havaaqaqpallaarninnga, ihuarhiyait ihuaqtumik piinarialik, unalu ihuarhiyait aaniaqtailiniqmut atuliqtitauniq aaniarutittailiniqmut akhuurutingit. Piittumik akhuurutauyumik ihuarhaininngit nutaat havaktuliriyiit, tuniqhaininnganik ihariagiyauyut munarhiliqinirmut havaat pilimaittuq munariyaulimaittuqluuniit. Unalu, havaktugharhiuq aulahimmagianganilu akhuurninngit pilimaittuq piinmat munariyauninnga ittuniklu havaktuq uuktuut. Iltariyauyuq tamna havaktuq uuktuut ilaupkainiaqtaa aadlat akingit munarhiliqinirmut timiqutigiyangillu kihimi tuniniaqtuq amigaittunik ayuittiarniqmik.

Atauhiq aktikkulaanga ihuarilimaittuq tamainnut

Havaktuq Tuniqhainiq Uuktuut nunallaani, avikturhimayuni nunavunmilu ittuni

Una hivituyuuq uuktuut, naunaiqkaqtauniaqtut aadlangurlunilu tamarmiknut Nunavunmi nunallaangit piyuq nunamikni amihuuninngit ihariagininnit, ukiunga, inuinaugumi, angutaugumi arnaugumi, maniliurutigiyaa, iliharutinga iniqtiqtat, havaaqarumi, munarhiliqinirmullu ikayuutikhat atuqtauniq ihariagiyauyuq. Ihumaliurhimayuuq havaktuq uuktuut tuniyut hakugikninnganik kiuttaaqtumiklu Havaktuliriyiitkunnut havaangit pipkaipluni Munarhit Atan'nguyanga Tukimuaqtingalu Aaniaqtailiniqmut Pinahuarutit naunaiqkaffaarlugit unalu/unaluuniit ilaupkarlugit tuniqhainiqmut havaangit, ukunatitut ilagiyanganik qaffit havaktiuyukhat (ukunatitut 0.25), pigiami ilitariyauyuq aadlanguqtuq ihariagininnit nunallaani, atuqlunilu ihumagilluaqtauyut ikayuutikhat piinariaqiniaqtuq nunallaanut. Unalu, ayuirharhimayuuq ikayuqtiuyuuq ayuittiaqtumut havaangit atayuniaruknaqhiyut piliuriami havaaniktukhaq pivikhaqautikhaq Nunavunmiutanut Inuit nunagiyamikni. Unalu, havaktuq uuktuutinganit avalittumut munarhitkut/nunallaani ihariaginiaqtait inikhaqarumi hivulluutiyaugumilu.

Hapkuat havaktuq uuktuut pipkaidjutigiyait amigaittunik ihuarhaidjutikhat havaktut tuniyut hivulliqaanga munarhiliqinirmut havaat nunallaani munarhitkut, unalu munariyuq aadlatqiinik munarhiliqinirmut havaat munarhinit taaktinit nunavunmi qablunaat nunagiyanganit taaktinngit. Naunaiqtauyukhaq titiqqiqingit, taaktiliqinahuat tingmidjutikhait aadlallu titiqqiqiyiit havaktuq naunaiqhimangittut naunaitkutanganit talvannga piyuq, una inimmkkurniaqmat kingulliqaanga piliuffaarninnga aadlanik pinahuarutit, aadlangurlugit angmarvinga havakviup angikliyuumiqlugulu tiivitiigut uqaqatigiikniq aaniarvikmit ilaminut ilihaidjutingit.

Nunallaaq (Amihuuninngit 50-249)	Amihuuninngit 2016/2026	Qitqani Munarhiliqinirmut Havaat (naunaiqhimayuq makpiraangani 8)
Auhuittuq	164/173	<p>Nunallaani Havaat:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Iglumini Nunallaanilu Munariniq Havaat ▪ Ihivriuqvingit unalu Ihivriuqniqmik Havaat ▪ Maamanganut Munariniq Havaat ▪ Ihumamitigut aanarutilgit Havaat ▪ Mamihaidjutiyauyukhat Munariniq Havaat ▪ Munarhitkunni Havaat ▪ Mamihainiqmut Ikayuutikhat Havaat ▪ Mamihaidjut, Hivituuyuq/Qilamiuqtuqaliqqat Mamihainahuaqtiluni ▪ Nakurudjutinut Aaniaqtailiniqmut Havaat <p>Pulaarniqmut Havaat: naunaiqhimayuq titiraqhimaninngani hamna ataani</p>
Pulaarniqmut Havakvikmi, Atayut Aaniaqtailiniqmut unalu Taaktit Havaat	<p>Ilamiknut Taaktit, Taakti munariyuq nutaqqanik aanarutiliknik, Nunallaani Nakuutqianik Nirigiami, Mamihaiyut Timimitigut Ihumamitigulluuniit Aaniaqtuqaqtunut, Ikayuqtiuyut Aaniaqtunik Ingutaarutiplugit, Ikayuqtiuyuyq Ayurhaqtut Uqariami Uqauhinginniklu Naunaiyaiyuq Aanarutinik, Naunaiyainiq Hiujjarlutut, liliqiitkut, Havakvingani Aaniaqtailiniqmut Havaktinga.</p> <p><i>Qanuraaluktut pulaarninnga piniaqtuq uumannga pulaarniqmut ihuarhaidjutinganit, amihuuninngit unalu ihariaginngit Ihivriuqniq unalu munariyaugumi Munarhitkut Atan'nguyaani. Munarhiliqinirmut tiivitiigut uqaqatigiikniq aanarvikmit ilaminut pulaaqtut piinarialik ilaliutigiami naunaiqhimayut nunallaani havakvikmi pulaaqtut.</i></p>	
Avikturhimayuni Ittut Havaat		Havaangit aulapkaininngillu Avikturhimayup Munarhiliqinirmut unalu Ikayuutauyut Havaat piinarialik naunaiqhimayuq Makpiraangani 9.
Nunavunmi Ittut Havaat		Havaangit aulapkaininngillu uumannga Nunavunmi Munarhiliqinirmut unalu Ikayuutauyut Havaat piinarialik naunaiqhimayuq Makpiraangani 10. Hapkuat havaat tuniyauniaqtut nunavunmi hilataanillu, ihuaqtumik.

Nunallaaq (Amihuuninngit 250-999)	Amihuuninngit 2016/2026	QITQANI MUNARHILIQINIRMUT HAVAAT
<p>Ikpiaryuk Igluuaryuk Kimmirut Qikiqtarjuaq Qauhuittuq Tikiraqyuaq</p>	<p>895/989 398/447 489/531 535/578 254/272 468/538</p>	<p>Nunallaani Havaat:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Iglumini Nunallaanilu Munariniq Havaat ▪ Ihivriuqvingit unalu Ihivriuqniqmik Havaat ▪ Maamanganut Munariniq Havaat ▪ Ihumamitigut aaniarutilgit Havaat ▪ Mamihaidjutiyauyukhat Munariniq Havaat ▪ Munarhitkunni Havaat ▪ Mamihainiqmut Ikayuutikhat Havaat ▪ Mamihaidjut, Hivituyuq/Qilamiuqtuqaliqqat Mamihainahuaqtilluni ▪ Nakurudjutinut Aaniaqtailiniqmut Havaat <p>Pulaarniqmut Havaat: naunaiqhimayuq titiraqhimaninngani hamna ataani</p>
<p>Pulaarniqmut Havakvikmi, Atayut Aaniaqtailiniqmut unalu Taaktit Havaat</p>	<p>Ilamiknut Taaktit, Taakti munariyuq nutaqqanik aaniarutiliknik, Nunallaani Nakuutqianik Nirigiami, Mamihaiyut Timimitigut Ihumamitigulluunniit Aaniaqtuqaqtunut, Ikayuqtiuyut Aaniaqtunik Ingutaarutiplugit, Ikayuqtiuyuq Ayurhaqtut Uqariami Uqauhinginniklu Naunaiyaiyuq Aaniarutinik, Naunaiyainiq Hiujjarlutut, liliqitkut, Havakvingani Aaniaqtailiniqmut Havaktinga.</p> <p><i>Qanuraaluktut pulaarninnga piniaqtuq uumannga pulaarniqmut ihuarhaidjutinganit, amihuuninngit unalu ihariagininnit Ihivriuqniq unalu munariyaugumi Munarhitkut Atan'nguyaanit. Munarhiliqinirmut tiivittigut uqaqatigiikniq aaniarvikmit ilaminut pulaaqtut piinarialik ilaliutigiami naunaiqhimayuq nunallaani havakvikmi pulaaqtut.</i></p>	
<p>Avikturhimayuni Ittut Havaat</p>	<p>Havaangit aulapkaininngillu Avikturhimayup Munarhiliqinirmut unalu Ikayuutauyut Havaat piinarialik naunaiqhimayuq Makpiraangani 9.</p>	
<p>Nunavunmi Ittut Havaat</p>	<p>Havaangit aulapkaininngillu uumannga Nunavunmi Munarhiliqinirmut unalu Ikayuutauyut Havaat piinarialik naunaiqhimayuq Makpiraangani 10. Hapkuat havaat tuniyauniaqtut nunavunmi hilataanillu, ihuaqtumik.</p>	

Nunallaaq (Amihuuninngit 1000-1,499)	Amihuuninngit 2016/2026	QITQANI MUNARHILIQINIRMUT HAVAAT
Kangiqtuqaapik Salliq Uqhuqtuuq Sanirayaak Kugaaruk Naujaat Sanikiluaq Taloyoak	1,077/1,247 998/1,197 1,404/1,578 936/1,140 979/1,111 1,118/1,396 962/1,130 1,030/1,171	<p>Nunallaani Havaat:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Iglumini Nunallaanilu Munariniq Havaat ▪ Ihivriuvingit unalu Ihivriuqniqmik Havaat ▪ Maamanganut Munariniq Havaat ▪ Ihumamitigut aaniarutilgit Havaat ▪ Mamihaidjutiyaayukhat Munariniq Havaat ▪ Munarhitkunni Havaat ▪ Mamihainiqmut Ikayuutikhat Havaat ▪ Mamihaidjut, Hivituuyuq/Qilamtuqtuqaliqqat Mamihainahuaqtilluni ▪ Nakurudjutinut Aaniaqtailiniqmut Havaat <p>Pulaarniqmut Havaat: naunaiqhimayuq titiraqhimaninngani hamna ataani</p>
Pulaarniqmut Havakvikmi, Atayut Aaniaqtailiniqmut unalu Taaktit Havaat	<p>Ilamiknut Taaktit, Taakti munariyuq nutaqqanik aaniarutiliknik, Naunaiyainiq Mamihaidjutikhaniklu Ayurhauitgit Aanirutilgilluuniit likmitigut, Hiutikmut, Qin'ngaqmut, Iggiqumullu taakti, Ihumamitigut Ayurhauitgit, Uaqtiuyuq, Nunallaani Nakuutqianik Nirigiami, Mamihaiyut Timimitigut Ihumamitigulluuniit Aaniaqtuqaqtunut, Ikayuqtiuyut Aaniaqtunik Ingutaarutiplugit, Ikayuqtiuyuq Ayurhaqtut Uqariami Uqauhinginniklu Naunaiyaiyuq Aaniarutinik, Naunaiyainiq Hiujjarlutut, liliqitkut, Havakvingani Aaniaqtailiniqmut Havaktinga.</p> <p><i>Qanuraaluktut pulaarninnga piniaqtuq uumannga pulaarniqmut ihuarhaidjutinganit, amihuuninngit unalu ihariaginngit Ihivriuqniq unalu munariyaugumi Munarhitkut Atan'nguyaaniit. Munarhiliqinirmut tiiviitigut uqaqtigiikniq aaniarvikmit ilaminut pulaaqtut piinarialik ilaliutigiami naunaiqhimayut nunallaani havakvikmi pulaaqtut.</i></p>	
Avikturhimayuni Ittut Havaat	<p>Havaangit aulapkaininngillu Avikturhimayup Munarhiliqinirmut unalu Ikayuutaayut Havaat piinarialik naunaiqhimayuq Makpiraangani 9.</p>	
Nunavunmi Ittut Havaat	<p>Havaangit aulapkaininngillu uumannga Nunavunmi Munarhiliqinirmut unalu Ikayuutaayut Havaat piinarialik naunaiqhimayuq Makpiraangani 10. Hapkuat havaat tuniyauniaqtut nunavunmi hilataanillu, ihuaqtumik.</p>	

Nunallaaq (Amihuuninngit 1,500-3000)	Amihuuninngit 2016/2026	QITQANI MUNARHILIQINIRMUT HAVAAT
<p>Qamanittuaq Kinngait Igloolik Kugluktuk Pangnirtung Mittimatalik</p>	<p>2,229/2,565 1,555/1,752 2,075/2,049 1,623/1,743 1,664/1,885 1,727/2,006</p>	<p><i>Nunallaani Havaat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Iglumini Nunallaanilu Munariniq Havaat ▪ Ihivriuvqingit unalu Ihivriuvniqmik Havaat (ilaliutyuqlu qitqani Piksaliurniq iluani timinginni ihivriuqtut) ▪ Maamanganut Munariniq Havaat ▪ Ihumamitigut aaniarutilgit unalu Nakurudjutinut Havaat ▪ Mamihaidjutiyaayukhat Munariniq Havaat ▪ Munarhitkunni Havaat ▪ Mamihainiqmut Ikayuutikhat Havaat ▪ Mamihaidjut, Hivituyuuq/Qilamiuqtuqaliqqat Mamihainahuaqtilluni <p><i>Havaat nuutiqtitauyuq pulaarniqmit havaat uumunnga nunallaani havaat:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ilamiknut Taaktit (Qamaniittuaqmi) ▪ Ikayuqtiuyut Aaniaqtunik Ingutaarutiplugit unalu Mamihaiyut Timimitigut Ihumamitigulluuniit Aaniaqtuqaqtunut (Qamaniittuaqmi, Igloolikmi, unghahiktunut nunallaani pulaaqtut) <p><i>Pulaarniqmut Havaat:</i> naunaiqhimayuq titiraqhimaningani hamna ataani</p>
<p>Pulaarniqmut Havakvikmi, Atayut Aaniaqtailiniqmut unalu Taaktit Havaat</p>	<p>Ilamiknut Taaktit, Taakti munariyuq nutaqqanik aaniarutiliknik, Naunaiyainiq Mamihaidjutikhaniklu Ayurhauitgit Aanirutilgilluuniit likmitigut, Hiutikmut, Qin'ngaqmut, Iggiqumullu taakti, Biibinilihaaqtunut/aulapkaininngit aaniarutinginniklu arnat, Ihumamitigut Ayurhauitgit, Nunallaani Nakuutqianik Nirigiame, Mamihaiyut Timimitigut Ihumamitigulluuniit Aaniaqtuqaqtunut, Ikayuqtiuyut Aaniaqtunik Ingutaarutiplugit, Ikayuqtiuyuq Ayurhaqtut Uqariame Uqauhinginniklu Naunaiyayuq Aaniarutinik, Naunaiyainiq Hiujjarlutut, liliqitkut, Havakvingani Aaniaqtailiniqmut Havaktinga.</p> <p><i>Qanuraaluktut pulaarninnga piniaqtuq uumunnga pulaarniqmut ihuarhaidjutinganit, amihuuninngit unalu ihariaginngit Ihivriuvniq unalu munariyaugumi Munarhitkut Atan'nguyaaniit. Munarhiliqinirmut tiivitiigut uqaqtatigiikniq aaniarvikmit ilaminut pulaaqtut piinarialik ilaliutigiami naunaiqhimayut nunallaani havakvikmi pulaaqtut.</i></p>	
<p>Avikturhimayuni Ittut Havaat</p>	<p>Havaangit aulapkaininngillu Avikturhimayup Munarhiliqinirmut unalu Ikayuutayut Havaat piinarialik naunaiqhimayuq Makpiraangani 9.</p>	
<p>Nunavunmi Ittut Havaat</p>	<p>Havaangit aulapkaininngillu uumunnga Nunavunmi Munarhiliqinirmut unalu Ikayuutayut Havaat piinarialik naunaiqhimayuq Makpiraangani 10. Hapkuat havaat tuniyauniaqtut nunavunmi hilataanillu, ihuaqtumik.</p>	

Nunallaq (Amihuuninngit 1,500-3000)	Amihuuninngit 2016/2026	QITQANI MUNARHILIQINIRMUT HAVAAT
Iqaluktuuttiaq	1,718/1,895	<p>Nunallaani Havaat:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Iglumini Nunallaanilu Munariniq Havaat ▪ Ihivriuvingit unalu Ihivriuqniqmik Havaat (ilaliutiyuqlu qitqani Piksaliurniq iluani timinginni ihivriuqtut) ▪ Maamanganut Munariniq Havaat ▪ Ihumamitigit aaniarutilgit unalu Nakurudjutinut Havaat ▪ Mamihaidjutyayuyukhat Munariniq Havaat ▪ Munarhitkunni Havaat ▪ Mamihainiqmut Ikayuutikhat Havaat ▪ Mamihaidjut, Hivituyuq/Qilamtuqtuqaliqqat Mamihainahuaqtiluni <p>Havaat nuutiqtitauyuq pulaarniqmit havaat uumunnga nunallaani havaat:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ilamiknut Taaktit ▪ Uaqtiuyunut havaat ▪ Nakuutqianik Niriniq unalu Ikayuqtiuyuq Ayurhaqtut Uqariami Uqauhinginniklu Naunaiyaiyuq Aaniarutinik ▪ Ikayuqtiuyut Aaniaqtunik Ingutaarutiplugit unalu Mamihaiyut Timimitigit Ihumamitigulluuniit Aaniaqtuqaqtunut <p>Pulaarniqmut Havaat: naunaiqhimayuq titiraqhimaningani hamna ataani</p>
Pulaarniqmut Havakvikmi, Atayut Aaniaqtailiniqmut unalu Taaktit Havaat	<p>Ilamiknut Taaktit, Taakti munariyuq nutaqqanik aaniarutiliknik, Naunaiyainiq Mamihaidjutikhaniklu Ayurhauitgit Aanirutilgilluuniit likmitigit, Hiutikmut, Qin'ngaqmut, Iggiqumullu taakti, Biibinilihaaqtunut/aulapkaininngit aaniarutinginniklu arnat, Ihumamitigit Ayurhauitgit, Nunallaani Nakuutqianik Nirigiami, Mamihaiyut Timimitigit Ihumamitigulluuniit Aaniaqtuqaqtunut, Ikayuqtiuyut Aaniaqtunik Ingutaarutiplugit, Ikayuqtiuyuq Ayurhaqtut Uqariami Uqauhinginniklu Naunaiyaiyuq Aaniarutinik, Naunaiyainiq Hiujjarlutut, liliqitkut, Havakvingani Aaniaqtailiniqmut Havaktinga.</p> <p><i>Qanuraaluktut pulaarninnga piniaqtuq uumunnga pulaarniqmut ihuarhaidjutinganit, amihuuninngit unalu ihariagininnit Ihivriuqniq unalu munariyaugumi Munarhitkut Atan'nguyaaniit. Munarhiliqinirmut tiivitiqut uqaqtigiikniq aaniarvikmit ilaminut pulaaqtut piinarialik ilaliutigiami naunaiqhimayuq nunallaani havakvikmi pulaaqtut.</i></p>	
Avikturhimayuni Ittut Havaat		Havaangit aulapkaininngillu Avikturhimayup Munarhiliqinirmut unalu Ikayuutayut Havaat piinarialik naunaiqhimayuq Makpiraangani 9.
Nunavunmi Ittut Havaat		Havaangit aulapkaininngillu uumunnga Nunavunmi Munarhiliqinirmut unalu Ikayuutayut Havaat piinarialik naunaiqhimayuq Makpiraangani 10. Hapkuat havaat tuniyauniaqtut nunavunmi hilataanillu, ihuaqtumik.

Nunallaq (Amihuuninngit 3000-4,999)	Amihuuninngit 2016/2026	QITQANI MUNARHILIQINIRMUT HAVAAT
Arviat	2,908/3,365	<p>Nunallaani Havaat:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Iglumini Nunallaanilu Munariniq Havaat ▪ Ihivriuvingit unalu Ihivriuvniqmik Havaat (ilaliutiuyuqlu qitqani Piksaliurniq iluani timinginni ihivriuqtut) ▪ Maamanganut Munariniq Havaat ▪ Ihumamitigut aanarutilgit unalu Nakurudjutinut Havaat ▪ Mamihaidjutiuyukhat Munariniq Havaat ▪ Munarhitkunni Havaat ▪ Mamihainiqmut Ikayuutikhat Havaat ▪ Mamihaidjut, Hivituuyuq/Qilamiuqtuqaliqqat Mamihainahuaqtiluni <p>Havaat nuutiqtitauyuq pulaarniqmit havaat uumunnga nunallaani havaat:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ilamiknut Taaktit ▪ Uaqtiuyuq (ungahiktunut nunallaani pulaaqtut) <p>Pulaarniqmut Havaat: naunaiqhimayuq titiraqhimaninngani hamna ataani</p>
Pulaarniqmut Havakvikmi, Atayut Aaniaqtailiniqmut unalu Taaktit Havaat	Ilamiknut Taaktit, Taakti munariyuq nutaqqanik aanarutiliknik, Naunaiyainiq Mamihaidjutikhaniklu Ayurhauitigut Aanirutilgilluuniit likmitigut, Hiutikmut, Qin'ngaqmut, Iggiqmullu taakti, Biibinilihaaqtunut/aulapkaininngit aanarutinginniklu arnat, Ihumamitigut Ayurhauitigut, Hauniliqiyiit Nukinginniklu pilakhirniq, Aaniaqtailiniq Naunaiyainiqlu Mamihavikhanginniklu Inirniit Aanarutinik, Kiguhiqii, Nunallaani Nakuutqianik Nirigiami, Mamihaiyut Timimitigut Ihumamitigulluuniit Aaniaqtuqaqtunut, Ikayuqtuyut Aaniaqtunik Ingutaarutiplugit, Ikayuqtuyuq Ayurhaqtut Uqariami Uqauhinginniklu Naunaiyayuq Aanarutinik, Naunaiyainiq Hiujjarlutut, liliqitkut, Havakvingani Aaniaqtailiniqmut Havaktinga.	<p><i>Qanuraaluktut pulaarninnga piniaqtuq uumunnga pulaarniqmut ihuarhaidjutinganit, amihuuninngit unalu ihariaginngit Ihivriuvniq unalu munariyaugumi Munarhitkut Atan'nguyaaniit. Munarhiliqinirmut tiivtiigut uqaqatigiikniq aanarvikmit ilaminut pulaaqtut piinarialik ilaliutigiami naunaiqhimayuq nunallaani havakvikmi pulaaqtut.</i></p>
Avikturhimayuni Ittut Havaat	Havaangit aulapkaininngillu Avikturhimayup Munarhiliqinirmut unalu Ikayuutayut Havaat piinarialik naunaiqhimayuq Makpiraangani 9.	
Nunavunmi Ittut Havaat	Havaangit aulapkaininngillu uumunnga Nunavunmi Munarhiliqinirmut unalu Ikayuutayut Havaat piinarialik naunaiqhimayuq Makpiraangani 10. Hapkuat havaat tuniyauniaqtut nunavunmi hilataanillu, ihuaqtumik.	

Nunallaq (Amihuuninngit 3000-4,999)	Amihuuninngit 2016/2026	QITQANI MUNARHILIQINIRMUT HAVAAT
Kangirliniq	2,908/3,365	<p>Nunallaani Havaat:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Iglumini Nunallaanilu Munariniq Havaat ▪ Ihivriuvngit unalu Ihivriuvniqmik Havaat (ilaliutiuyuqlu qitqani Piksaliurniq iluani timinginni ihivriuqtut) ▪ Maamanganut Munariniq Havaat ▪ Ihumamitigut aanarutilgit unalu Nakurudjutinut Havaat ▪ Mamihaidjutiyauyukhat Munariniq Havaat ▪ Munarhitkunni Havaat ▪ Mamihainiqmut Ikayuutikhat Havaat ▪ Mamihaidjut, Hivituyuq/Qilamiuqtuqaliqqat Mamihainahuaqtilluni <p>Havaat nuutiqtitauyuq pulaarniqmit havaat uumunnga nunallaani havaat:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ilamiknut Taaktit ▪ Aaniarvikmiittut havaat ▪ Uaqtiuyuq ▪ Munarhiliqinirmut nakuutqianik niriniq, Ikayuqtiuyuq Ayurhaqtut Uqariami Uqauhinginniklu Naunaiyaiyuq Aaniarutinik, Ikayuqtiuyut Aaniaqtunik Ingutaarutiplugit unalu Mamihaiyut Timimitigut Ihumamitigulluuniit Aaniaqtuqaqtunut <p>Pulaarniqmut Havaat: naunaiqhimayuuq titiraqhimaniingani hamna ataani</p>
<p>Pulaarniqmut Havakvikmi, Atayut Aaniaqtailiniqmut unalu Taaktit Havaat</p>	<p>Ilamiknut Taaktit, Taakti munariyuq nutaqqanik aanarutiliknik, Naunaiyainiq Mamihaidjutikhaniklu Ayurhauitigut Aanirutilgilluuniit likmitigut, Hiutikmut, Qin'ngaqtut, Iggiuqumullu taakti, Biibinilihaaqtunut/aulapkaininngit aanarutinginniklu arnat, Ihumamitigut Ayurhauitigut, Hauniliqiyiit Nukinginniklu pilakhirniq, Aaniaqtailiniq Naunaiyainiq Mamihavikhanginniklu Inirniit Aaniarutinik, Kiguhiqii, Nunallaani Nakuutqianik Nirigiami, Mamihaiyut Timimitigut Ihumamitigulluuniit Aaniaqtuqaqtunut, Ikayuqtiuyut Aaniaqtunik Ingutaarutiplugit, Ikayuqtiuyuq Ayurhaqtut Uqariami Uqauhinginniklu Naunaiyaiyuq Aaniarutinik, Naunaiyainiq Hiujjarlutut, liliqitkut, Havakvingani Aaniaqtailiniqmut Havaktinga.</p> <p><i>Qanuraaluktut pulaarninnga piniaqtuq uumunnga pulaarniqmut ihuarhaidjutinganit, amihuuninngit unalu ihariagininnigit Ihivriuvniq unalu munariyaugumi Munarhitkut Atan'nguyaaniit. Munarhiliqinirmut tiivtiigut uqaqtigiikniq aanarvikmit ilaminut pulaaqtut piinarialik ilaliutigiami naunaiqhimayut nunallaani havakvikmi pulaaqtut.</i></p>	
<p>Avikturhimayuni Ittut Havaat</p>		<p>Havaangit aulapkaininngillu Avikturhimayup Munarhiliqinirmut unalu Ikayuutaayut Havaat piinarialik naunaiqhimayuuq Makpiraangani 9.</p>
<p>Nunavunmi Ittut Havaat</p>		<p>Havaangit aulapkaininngillu uumunnga Nunavunmi Munarhiliqinirmut unalu Ikayuutaayut Havaat piinarialik naunaiqhimayuuq Makpiraangani 10. Hapkuat havaat tuniyauniaqtut nunavunmi hilataanillu, ihuaqtumik.</p>

Pipkaidjutigiyaait Havaktut: Ikayuqtuq nunallaani hivulliqaanga munarhiliqinirmut

Aadlanguqtittuq munarhitkut apqutauyuq uumunnga timiqutigiyangillu aadlangurninnga; kihimi, munarhitkut ingittuq unghiktumi. Tamarmik munarhitkut atayuq avikturhimayumut nunavunmullu, iluittumik; talvuuna, hapkuat ihariaginnga hakugiktumik piliuqtauyukhaq ilagiyanganik nutaaq uuktuutaut munariniqmut.

Ihuharhaffaarniqmut havaanga nunavunmi ittumik, akhuurutauniaqtuq piqariami naunaittumik aadlatqiinik piyuq ministanit aulapkaininnga kavamamit aulapkaininnganillu Munarhiliqinirmut tuniyauyuq aulapkaininngit. Tamainni aadlani Kaanatami nunallaangit una iniqtiqtauyuuq piliurninnganit tuniyauyumit munarhitkunni atan'nguyat qanitpallaangittumik kavamatkunnit. Nunavunmi, taimaa pittaarninnga piliuqtaukpat, akhuurutauyuuq una iniqtiqtauyukhaq havakvium naunaitkutanganit piliurninnga nakuuyumik ikayuutauyuuq hapkuat aadlat aulapkaininngit tuniyut havaangit naunaittumik naunaiqtait aadlangayuq aulapkaininnga.

Havakvium Naunaitkutangat Piliurninnga

Qitqani ittuq uuktuutaut munariniqmut piliuffaarninnga ihuarhaininnga nutaap uqaqtautimut tunngavinga naunaitumik ihumagilluaqtait hakugiktinnirmut unalu ikayuqtuq nunallaani hivulliqaanga Munarhiliqinirmut tuniyauyuq. Hapkuat aadlangurninngit ihariagiyaayut uqariami havakvium naunaitkutangat ihumaaluutigiyayut tadja nutqaqtitaa nunallaani munarhiliqinirmut havaktinngit piliurninnga: naunaitkutmik naunaitkutat piyunnautimut kiuttaaqtumiklu, upalungaiyarhimayuq aulapkaininnga naunaitkutamik, naunaittumik piyuq qanuqtut ihumaliurutingit piliuqtauyut, havaktut tunngavingit uqaqtait hakugiktitaa havakviup ilumuurutingit unalu naunaitkutaq, atuliqtitauliqluni tamarmik kiuttaaqtuq qanurittaakhaaniklu ihuarhainiqmut. Hapkuat aadlangurninngit havakvium naunaitkutinngit piliurninnga naunaittumik naunairiami nanminiriyait havaangit munariyangillu uumunnga Munarhitkut Atan'nguyaqarvinga (ministait aulapkaininngit) unalu Munarhiliqinirmut Aulapkaininngit (Munarhiliqinirmut tuniyauyuq aulapkaininngit). Hapkuat aadlatqiingit ihivriuqtauyut naunaitkutamik talvannga piyuq.

Akhuurutauyuuq naunairiami nutaaq havakviup naunaitkutinngit tuniyut akhuurutauyumik atan'nguyat havaktillu aulapkaitjutikhanik ikayuriami Munarhitkut Atan'nguyaqarvinga aulapkaininnga mikiumiklu pittaarninnga uumani Aulapkainiqmut Havakvinga uumani nunavunmi avikturhimayuniluuniit ittut havaarigiami angiyunik aulapkaininngit ihariagiyaayut ikayuriami nakuuyumik Munarhiliqinirmut tuniyauyuq. Una uqaqtauyukhaq hivulliqaami talvannga piyakhaq iniqtirutinganut uuminnga uuktuutaut munariniqmut taimaa Aulapkainiqmut Havakvinga piqariami ikhivautami hakugikninnga hivuliqtigiami pihimagiamilu timiqutigiyangillu aadlangurniq.

Inmikkut Havaangit Munariyakhangillu

	Munarhitkut	Munarhiliqinirmut
Havaaghait	Munarhiliqinirmut timiqutigiyangillu piliurninnga, ihumaliurninnga, munarilrinnnga taiguagakhaliurninngalu	Tuniqhaininnganik, titiqiqiniq unalu Ihivriunniq aaniaqtailiniqmut havaat
Munariyukhat Havakviit	<ul style="list-style-type: none"> ● Maniliqinirmut Havaat ● Pinahuarut unalu Naunaitkutat ● Amihuuninngit aaniaqtailiniq 	Aulatjuhiit
Qitqani aulapkaininngit	<ul style="list-style-type: none"> ● Nakuuyumik timiqutigiyangillu manikharniq ● Tuniyut timiqutigiyangillu piyunnautinganik unalu ulapiqutingillu ● Munariyait Nunavut Munarhitkunnit Ihumaliurutinga, Maniktangittuq Aaniaqtailiniqmut Ikayuutikhanik, unalu Nuutiqtitauniq Aaniaqtailiniqmut Ikayuutikhanik pinahuarutit ● Naunaipkarlugu kavamatkut aaniaqtailiniqmut maliganganik ● Munarilugit maligamut iniqtirinnga unalu angrutingalu ● Piliurlugu aaniaqtailiniqmut pinahuarut havaangillu tuniqhaininnganik naunaitkutat ● Munarilugit iniqtirinnga uuminngalu angrutingalu uuminnga pinahuarut havaangillu tuniqhaininnganik naunaitkutat ● Ilaupkarlugit Aaniaqtailiniqmut Aulapkaininngit uumani piliuqtuq/nutaanguqtiriuq Nunavut Aaniaqtailiniqmut Ihumaliurut unalu Munarhitkunni Ihumaliurut, ilaliutiyuq pipkaidjutiyuq akuniraalukmik naittumiklu piyut ● Munarilugit havaanga Aaniaqtailiniqmut Aulapkaininngit uumanga Nunavut Aaniaqtailiniqmut Ihumaliurut unalu Munarhitkunni Ihumaliurut, piliuqtauyuqlu manik 	Piyuq humunngauyuq uumanga ikayuutikhat tuniyauyuq Ministanit: <ul style="list-style-type: none"> ● Atuliqtitauliqlugu hapummiutilugulu aaniaqtailiniqmut Nunavummiut, havakluni pittailiniqmut aaniarutinik aanirutinginniklu ● Naunaiqlugu pihimmaaqqinnga aaniaqtailiniqmut ihariagininngit Nunavummiut ● Naunaiyarlugit hivulliutiyakhat tuniqhaininngani aaniaqtailiniqmut havaat titiraqhimaninngani Nunavut Aaniaqtailiniqmut Ihumaliurut ● Naunairlugit ihuaqtut piinariaaqihimayut qanurittaakhaanik aaniaqtailiniqmut havaat ● Tuniluni aaniaqtailiniqmut havaat taimaatut kiudjutigiyauyuq uumunnga ihariagininngit inungnut, ilamiknut nunallaanullu

<p>Havaamut atayut</p>	<p>Munarhitkunni maligamut, ihumaliurniq, pinahuarut piliurninnga piyut uumunnga:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Aaniaqtailiniqmut Hapummiutiniq ○ Aaniaqtailiniqmut naunaipkainiq ○ Aaniaqtailiniq ○ Qilamiuqtuqaliqqat upalungaiyarninnga/kiudjutinga ○ Amihuuninngit aaniaqtailiniq Ihivriuqniq ○ Amihuuninngit aaniaqtailiniq qun’ngiarniq ○ Maligamut, ihumaliurniq, pinahuarut piliurninnga ○ Aaniaqtailiniqmut maligamut ○ Munarhiliqinirmut ihumaliurniq, ilaliutiyuq Nunavut Munarhitkunnit Ihumaliurut piliurninnga nutaanguqtirniqlu ○ Aaniaqtailiniqmut pinahuarut havaangillu naunaitkutut ○ Uqaqatigiikniq havaat piyuq uumunnga pinahuarut havaangillu naunaitkutaq iniaqtirninnga 	<p>Munarhitkunni havaangit tuniqhaininnganik – pinahuarutit unalu havaat</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Aaniaqtailiniqmut Hapummiutiniq ○ Aaniaqtailiniqmut naunaipkainiq ○ Aaniaqtailiniq ○ Qilamiuqtuqaliqqat upalungaiyarninnga/kiudjutinga (nunagiyarni) ○ Amihuuninngit aaniaqtailiniq Ihivriuqniq ○ Amihuuninngit aaniaqtailiniq qun’ngiarniq (ukunatitut nampanik katitiniq) <p>Hivulliqpaanga munariniq tuniqhaininnganik</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Nakurudjutinut ilihainiqmut ○ Iliharvikmi Aaniaqtailiniqmut havaat ○ Maamanganik Munariniq ○ Biibinnuat nutaraq lu munariyauniq ○ Ihumamitigut aaniarutilgit unalu ipiraillailaaitjut ○ Iglumini Nunallaanilu Munariniq ○ Uqarmini aaniaqtailiniqmut ○ Ihivriuqvingit/Ihivriuqniqmik Havaat
-------------------------------	--	--

	Munarhitkut	Munarhiliqinirmut Aulapkaininngit
Havaamut atayut (kingulliqpaamit pihimmaqtuq)	<p>Munariniq taigualiurniqlu</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Piyuq pinahuarutimut havaangillu naunaitkutat/maligamut angirutingalu ○ Tuniqhaininnganik nunavunmi havaat ○ Taaktiliqinahuat tingmidjutikhait ○ Taaktiliaqtunut nayugangat ○ Aaniarviliaqtuliriyiitkut ○ Qilamtuqtuqaliqqat kiudjutinga ○ Munarhit qilamtuqtuqaliqqat pittaarninnga ○ Tiivitiigut uqaqatigiikniq aaniarvikmit ilaminut tamayangit naunaiyainiqlu qaritauyakkut aaniaqtailiniqmut ihuarhaqhimayuq ihumaliurniq 	<p>Akhuraaluk munariniq, qilamtuqtuqaliqqat havaat</p> <p>Taaktit Havaat</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Ilamiknut Taaktit ○ Nutaqqat Aaniarutilgit ○ Hauniliqiyiit nukinginniklu pilaktiuyuq ○ Biibinilihaaqtunut/aulapkaininngit aaniarutinginniklu arnat ○ Naunaiyainiq aaniarutininik hiutiknut iggiaqnullu ○ Ihumamitigut Ayurhauutilgit ○ Aaniaqtailiniq Naunaiyainiqlu Mamihavikhanginniklu Inirniit Aaniarutininik ○ Kiguhiqii ○ Aadlat taaktit takuquyauluni Atayut aaniaqtailiniqmut havaat ○ Mamihainiqmut (Ikayuqtiuyut Aaniaqtunik Ingutaarutiplugit, Mamihaiyut Timimitigut Ihumamitigulluuniit Aaniaqtuqaqtunut, Ikayuqtiuyuq Ayurhaqtut Uqariami Uqauhinginniklu Naunaiyaiyuq Aaniarutininik) ○ Nakuutqianik Niriniq ○ Naunaiyainiq Hiujjarlutut ○ Tautukninnga ○ Munariyuq Inutqaqtunik Aaqaqtunik Aaniaqaqtuniklu Mamilimaittunik <p>Munariyauhimmatauyut (iglumini) Uaqtiuyuq</p> <p>Munarhiliqinirmut ikayuqtut</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Munarhiliqinirmut munariyayuq (ukunatitut MH&A) ○ Munarhiliaqtunut uqaqatigiikniq – hivituyuq, apiriyayumik ilaanilu naunaiqtauyuq titiqqamut <p>Havaamut munariniq</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Ikayuutikhamut aadlangurniq ○ Ikayuutikhamut timiqutigiyangit ○ Naunaitkutanik aadlanut naunaipkainiq <p>Nunallaani ilaupkainiq/piliurninnga</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Nunallaani aaniaqtailiniqmut katimayiingit ○ Aaniarviliaqtut ihivriunqimut katimayiingit Tiivitiigut uqaqatigiikniq aaniarvikmit ilaminut pinahuarut ○ Aturninnga tiivitiigut uqaqatigiikniq aaniarvikmit ilaminut ukununnga ikayuutikhamut tuniqhaininnganik (hamna qaanganit piyuq) <p>Qaritauyakkut aaniaqtailiniqmut ihuarhaqhimayuq iniqtrinnga</p>

	Munarhitkut	Munarhiliqinirmut
Aadlat munariyakhat	<p>Aaniaqtailiniqmut nampat</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Nampangit naunaitkutat ○ Naunaitkutat timiqutigiyangillu – qaritauyat aturutingit unalu qaritauyakkut maliktakhangit ○ Amihuuninngit nampangit katitirniq, taigualiurniq unalu ihivriuqniq <p>Havaktuliyiyitkut Amiqhaiyut</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Timiqutigiyangit piliurninnga ○ Havaktuliriyitkut maligamut angirutingalu maninginnik ihivriuqniq ○ Piliurlugu havaktut ayuitamiknik naunaiyainiqmullu atuqtaunginnaqtut ○ Piliurluni havaktut naunaiyainiq ayuirhagakhanik ○ Piliurluni munarilugillu havaktut ayuirhainiq ○ Aanniaqtailiniq aanniqtailinirlu ○ Piliurlugu aaniqnaittumik havaaq piyangit <ul style="list-style-type: none"> ○ Tuniyut ayuirhainiq <p>Ilitarilugit ihuarhilugillu havakvikmi qayangnarutigiyayunik</p>	<p>Qanurittaakhaanik</p> <p>ihuarhainiq</p> <p>Amirnaqtunik Munaqtit</p> <p>Angirutingit</p> <p>Pinahuarut munariniq naunaiyainiqlu</p> <p>Aaniaqtailiniqmut nampat</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Munarhiliarniqmut naunaitkutingit naunaitkutat ○ Nampanik katitiniq ○ Nampanik ihivriuqniq <p>Havaktuliyiyitkut Amiqhaiyut</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Havaktut naunaiqkarniq ○ Havaktut ikayuqtaniq/ayuirhainiq ○ Havaamut munariniq ayuittiarniqmullu piliurninnga ○ Havaguillakhimaniq havagiaqningalu ○ Aanniaqtailiniq aanniqtailinirlu ○ Havakvikni aanniaqtailiniq aanniqtailinirlu katimayiingit ○ Naunaiyarlugu havaktut uuminnga havakvikni qayangnarutinik mikihipkarlugit <p>WSCC munariyangit</p>

Tungavinga Ikayuqtut Nunagiyamikni Munarhiliqinirmut Havaktingit

Tuglianik pitquyait maligaq ikayuriami munariniq tuniqhaininnganik uumani munarhitkut naunaitkutingani ilaulunilu munarhitkut uumunnga timiqutigiyangillu iluittumik, ukunuuna aturninnga ikayuutauyumit havaat. Hapkuat havaat tuniyauyukhaq uumannga avikturhimayuni nunavunmilu ittuni piliuqtauyuq tunigiami hivulliqpaanga munarhitkunnit havaktut tamainni nunallaani upalungaiyarhimayumik piinariaqihimayuuq munarhiliqinirmut unalu pinahuarut ayuitaminik, munarhiliqinirmut uqaqatigiikniq, ikayuutikhat, naunaitkutat unalu ayuirhainiq. Hapkuat naunaiqhimayuuq naunaittumik naunaitkutani piniqtuq talvannga.

AVIKTURHIMAYUNI IKAYUUTAUYUT HAVAAT		
A V I K T U R H I M A Y U N I N A Y U G A N G A I K A Y U U T A U Y U T H A V A A T	Avikturhimayuni Ikayuutauyut Havaat piinarialik nunallaanut munarhitkut havaktut uumunnga ikayuqtuq nakuuyumik hivulliqpaanga munariniq unalu munarhitkunni munarhiliqinirmut ayuirhainiq.	
	<p><i>Hivulliqpaanga Munariniq</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ikayuutikhat ilaliutiyuq havalihaaqtunik unalu naunaipkarniq nutaat havaktut nanminiriyainnut ilihaidjutinginnut ▪ Ikayuutikhat aulapkaidjuuutiyuq uumunnga pinahuarutit unalu naunaitkutat ▪ Tuniyut munarhiliqinirmut ayuitaminik unalu hivuliqtuniqmut uumunnga hivulliqpaanga munariniq unalu munarhitkunni ilihainiqmut nunallaani ▪ Ikayuutikhamut unalu ikayuutikhat ayurnaqtunut havaamut munariniq 	<p><i>Avikturhimayuni Munarhitkunni (PH)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ikayuutikhat ilaliutiyuq havalihaaqtunik nutaat havaktut uumunnga Munarhitkunni (PH) ilihainiqmut ▪ Ikayurlugit pihimmaaqtut havaktut ayuittiaqtut piliurninnga ayuirhainiq piyut uumunnga Munarhitkunni (PH) ayuitamiknik; ▪ Tuniyut hivuliqtuniqmut amihuuninginnut aaniaqtailiniq ilihainiqmut unalu hulilukaarniq nunavunmi ▪ Tuniyut ayuitaminik unalu hivuliqtuniqmut aaniaqtailiniqmut hapummiutingit hiamitiqtuq aaniarutitailiniq munarigiamilu pinahuarutit nunavunmi ▪ Tuniyut ayuitaminik unalu hivuliqtuniqmut ayurnaqtunut havaamut munariniq
	<p><i>Ihumamitigut Aaniarutilgit unalu ipiraillailaqtjut (MHA)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ikayuutikhat ilaliutiyuq havalihaaqtunik unalu naunaipkarniq nutaat havaktut uumunnga ihumamitigut aaniarutilgit unalu ipiraillailaqtjut (MHA) ilihainiqmut; ▪ Ikayuutikhat pihimmaaqtut ayuittiaqtut piliurninnga ayuirhainiq piyut ihumamitigut aaniarutilgit unalu ipiraillailaqtjut (MHA) ayuitamiknik nunallaani havaktut; ▪ Tuniyut munarhiliqinirmut ayuitaminik unalu hivuliqtuniqmut uumunnga ihumamitigut aaniarutilgit unalu ipiraillailaqtjut (MHA) ilihainiqmut nunallaani unalu ayurnaqtunut havaamut munariniq. 	<p><i>Iglumini Nunallaanilu Munariniq (HCC)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ikayuutikhat ilaliutiyuq havalihaaqtunik nutaat havaktut uumunnga HCC-kunnut ilihainiqmut ▪ Ikayurlugit pihimmaaqtut havaktut ayuittiaqtut piliurninnga ayuirhainiq piyut HCC-kunnut ayuitamiknik ▪ Tuniyut hivuliqtuniqmut HCC-kunnut ilihainiqmut unalu hulilukaarniq nunavunmi
<p><i>Maamanganut Aaniaqtailiniqmut</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tuniyut munarhiliqinirmut ayuitaminik unalu hivuliqtuniqmut ayurnaqtunut havaamut munariniq 	<p><i>Qitqani Ihivriuqvingit unalu Ihivriuqniqimik</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tuniyut havaat avikturhimayuni Iqaluktuutiami, Kangirlinirmi Iqalungmilu 	

NUNAVUNMI IKAYUUTAUYUT HAVAAT

Nunavunmi Ikayuutauyut Havaat tuniyut tunngavingani ilihainiqmut ikayuutikhat naunaitkutiqtayyunut naunaittuq-uqaqtauyut ayuirhainiq nunallaani unalu avikturhimayuni naunaitkutingani. Hapkuat havaat ilaliutiyuq: pinahuarut ihumaliurniq, pinahuarut naunaiyainiq, unalu tuniqhaininnganik ayuittiaqtut piliurninnga hulilukaarniq, unalu piliurninnga pinahuarut naunaitkutanut, maligat unalu pitquyautingillu.

Maamanganut Aaniaqtailiniqmut

- Ikayurlugit pihimmaqtut havaktut ayuittiaqtut piliurninnga ayuirhainiq piyut maamanganut aaniaqtailiniqmut unalu uaqtuiyuq havaat;
- Tuniyut ayuitaminik, hivuliqtuniqmut unalu aadlat ikayuutikhat (ihariagiyaukpata) maamanganut aaniaqtailiniqmut unalu uaqtuiyuq ihumaliurniq, ilihainiqmut naunaiyainiqlu nunavunmi;
- Piliurluni unalu tuniluni maligat, naunaitkutat unalu pitquyautingit piyut Maamanganut Aaniaqtailiniqmut unalu Uaqtuiyuq ilihainiqmut nunavunmi;
- Piliurluni unalu tuniluni munarhiliqinirmut unalu ilihainiqmut ikayuutikhat piyut maamanganut aaniaqtailiniqmut unalu uaqtuiyuq ilihainiqmut nunavunmi.

Nunavunmi Iglumini Nunallaanilu Munariniq (HCC) unalu Munariyauhimmaqtauyut (CC)

- OOT akuniraaluk munariniq, munariyuq inutqaqtunik aaqaqtunik aaniaqaqtuniklu mamilimaittunik unalu munariyauhimmaqtauyut ihivriunniq unalu iliuraininnga ikayuutikhat;
- Tuniyut ayuitaminik, hivuliqtuniqmut unalu aadlat ikayuutikhat (taimaa ihariagiyauyuq) HCC-kunnut unalu CC ihumaliurniq, ilihainiqmut naunaiyainiqlu nunavunmi;
- Piliurluni unalu tuniluni maligat, naunaitkutat unalu pitquyautingit piyut HCC-kunnut unalu CC ilihainiqmut;
- Piliurluni (unalu tuniqhaininnga) naunaipkarniq ayuirhagakhat unalu pihimmaqtut ayuittiaqtut piliurninnga hulilukaarniq piyut HCC-kunnut unalu CC ilihainiqmut nunavunmi;
- Piliurluni unalu tuniluni munarhiliqinirmut unalu ilihainiqmut ikayuutikhat piyut HCC-kunnut unalu CC ilihainiqmut nunavunmi.

Kiguhiqii

- Ikayuutikhat ilaliutiyuq havalihaaqtunik unalu naunaipkarniq nutaat havaktut uumunnga Uqarmini Aaniaqtailiniqmut ilihainiqmut;
- Ikayurlugit pihimmaqtut havaktut ayuittiaqtut piliurninnga ayuirhainiq piyut Uqarmini Aaniaqtailiniqmut ayuitaminik;
- Tuniyut munarhiliqinirmut ayuitaminik unalu hivuliqtuniqmut Uqarmini Aaniaqtailiniqmut ihumaliurniq, ilihainiqmut naunaiyainiqlu nunallaani unalu havaamut munariniq;
- Piliurluni unalu tuniluni maligat, naunaitkutat unalu pitquyautingit piyut Uqarmini Aaniaqtailiniqmut ilihainiqmut;
- Tuniyut ikayuutikhat Munarhit Atan’nguyakkunnut naunaiyaininnganut nunallaani Uqarmini Aaniaqtailiniqmut havaktut ayuitaminik;
- Piliurluni unalu tuniluni munarhiliqinirmut unalu ilihainiqmut ikayuutikhat nakuuyumut Uqarmini aaniaqtailiniqmut ilihainiqmut nunavunmi.

	<p><i>Ihumamitigut Aaniarutilgit unalu ipiraillailaaitjut (MHA)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ OOT Ihivriuqniq unalu iliurainiq ikayuutikhat; ▪ Tuniyut ayuitaminik, hivuliqtiuniqmut unalu aadlat ikayuutikhat (ihariagiyaukpat) uumunnga ihumamitigut aaniarutilgit unalu ipiraillailaaitjut (MHA) ihumaliurniqmut, ilihainiqmut naunaiyainiqlu nunavunmi; ▪ Piliurluni unalu tuniluni maligat, naunaitkutat unalu pitquyautingit piyut uumunnga ihumamitigut aaniarutilgit unalu ipiraillailaaitjut (MHA) ilihainiqmut; ▪ Piliurluni (unalu tunirhaininnga) naunaipkarniq ayuirhagakhat unalu pihimmaaqtut ayuittiaqtut piliurninnga hulilukaarniq piyut uumunnga ihumamitigut aaniarutilgit unalu ipiraillailaaitjut (MHA) ilihainiqmut nunavunmi; ▪ Piliurluni unalu tuniluni munarhiliqinirmut unalu ilihainiqmut ikayuutikhat piyut uumunnga ihumamitigut aaniarutilgit unalu ipiraillailaaitjut (MHA) ilihainiqmut nunavunmi; ▪ Tuniyut hivuliqtiuniqmut unalu ikayuutikhat Ingutaaqtaaqtumut ayurhauutilik havaat unalu Hivituyunik qanuriliurniq ihumaaluutumut munariniq.
	<p><i>Munarhitkunni</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tuniyut nampanik piyut atan’nguyamut, pittailiniq unalu munariniq kapurhittailiniqmut unalu kapurhiqtailiniqmungittunik hiamitiqtut aanirutit; ▪ Munarininnga aaniarutinik ikayuutikhat, nunavunmi qun’ngiarniq, naunaiyainiqlu nunavunmi havaanga atan’nguyami, munariniq unalu pittailiniq hiamitiqtunik aaniarutinik; ▪ Tuniyut ayuitaminik, hivuliqtiuniqmut unalu aadlat ikayuutikhat (ihariagiyaukpata) Amihuuninngit aaniaqtailiniq ihumaliurniq, ilihainiqmut naunaiyainiqlu nunavunmi; ▪ Tuniyut ayuitaminik, hivuliqtiuniqmut unalu aadlat ikayuutikhat (ihariagiyaukpata) hiamitiqtunut munariniq, munariniqlu unalu pittailiniq; ▪ Piliurluni unalu tuniluni maligat, naunaitkutat unalu pitquyautingit piyut Amihuuninngit aaniaqtailiniq ilihainiqmut; ▪ Piliurluni (unalu tuniqhainiq) naunaipkarniq ayuirhagakhat unalu pihimmaaqtut ayuittiaqtut piliurninnga hulilukaarniq piyut Amihuuninngit aaniaqtailiniq ilihainiqmut nunavunmi; ▪ Piliurluni unalu tuniluni munarhiliqinirmut unalu ilihainiqmut ikayuutikhat nakuuyunik Amihuuninngit aaniaqtailiniq ilihainiqmut nunavunmi.
	<p><i>Havautiqarvingit</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Piliurluni unalu tuniluni maligat, naunaitkutat unalu pitquyautingit piyut Havautiqarvingit Havaat nunallaani pipluni; ▪ Tuniyut ayuitaminik, hivuliqtiuniqmut unalu aadlat ikayuutikhat (ihariagiyaukpata) Havautiqarvingit Havaat ihumaliurniq unalu ilihainiqmut nunavunmi; ▪ Piliurluni (unalu tuniqhainiq) naunaipkarniq ayuirhagakhat unalu pihimmaaqtut ayuittiaqtut piliurninnga hulilukaarniq piyut Havautiqarvingit Havaat nunavunmi; ▪ Piliurluni unalu tuniluni munarhiliqinirmut unalu ilihainiqmut ikayuutikhat nakuuyunik Havautiqarvingit Havaat ilihainiqmut nunavunmi.
	<p><i>Quulitqiyauyut Ihivriuqvingit unalu Ihivriuqniqmik</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Tuniyut quulitqiyauyut havaat lqalungmut

Tunngavinga Ikayuqtut

Havaktuliyiitkut Amiqhaiyut

Aulapkaigiami tamaanut pittaarninnga, munarhiliqinirmut timiqutigiyangillu ihariagiyuq ihuaqtumik unalu qayagittiaqtumik munariyauyuq havaktuliriyiit. Una piyuq avataanut havaaniktittitauuniq munarhiliqinirmut ayuittiaqtut havaktillu. Ilaupkaiyuq tamaat tunngavingit havaktingit munariniq: tikkuarniq, ilaliutiyuq havalihaaqtunik, naunaiyaininngit unalu havaamut naunaiyainiq, ayuirhainiq unalu piliurninnga, munaqtiyut, ikayuqtut, aittuqtauniqmut munariniq, unalu havakvingalu qanurittaakhaanik. Tamaat havaktitauyut unalu nakuuqpiiaqtumik ikayuqtauyut munarhiliqinirmut havakvinga tunngavigiyauyuq uumunnga munarhiliqinirmut timiqutigiyangillu piliurninnga ihumagiyait uumani taiguagakhami.

Nakuuqpiiaqtumik havaktuliriyiitkunnt munariniq qitqani aulapkaiyuq tamainni naunaitkutingani uumunnga Munarhiliqinirmut tuniyauyuq timiqutigiyangillu. Munarhit Atan'nguyauyuq, munariyait nunallaani munarhiliqinirmut havaktut, unalu avikturhimayuni nunavunmilu munariniq, tuniyauyukhat uuminnga havaktuliriyiitkunnt ayuirhainiq unalu pihimmaaqut ayuittiarniqmut ikayuutikhamik/uqaqatigiikniq taimaa naunairiami nakuutqiaq piyangit havaktuliriyiitkunnt munariniq taimaa nakuuyuq unalu pihimayait tamainni munarhiliqinirmut timiqutigiyangillu.

Naunaiqtauyukhaq tamaat havaktuliriyiitkunnt havaktugharhiuq aulahimmagianganilu havaanga akhuraaluk ayurnainniaqtuq, unalu nakuuqpiaqluaqtumik, munariyaukpat ukunuuna aaniaqtailiniqmut piyunnautinga ukunuunaungittumit Nunavut Kavamatkut kavamaliqinirmut.

Havakvinga Piliurninnga

Tamaita havaktut uumani munarhiliqinirmut timiqutigiyangillu tuniyauyukhat uuminnga pihimmaaqut ayuitaminik-ittunik ayuirhainiq, ilihainiq ikayuqtauniqlu pivikhaqautikhaq. Taimaa ihariagininnit avaliittup havaktut aadlanganiaqtuq, upalungaiyarhimayuq piinariaqihimayuq uumunnga ihivriutautinnagit ayuirhainiq ihariagiyauyuq (ukunatatit iliharutinginnik iniqtinngu naunautkutariniq unghiktunut munarhit, munariniqmut ayuirhainiq, ayurnaittut iksuliirniqmut havaktinga ayuirhainiq, ihumamitigut aaniaqatut ayuirharhimayuq ikayuqtiyuq ayuittiaqtumut ayuirhainiq, kitunikluuniit). Hapkuat ilihaidjutit unalu pinahuarutit tuniinarialik aadlatqiiknut unghiktumut ilihainiq unalu katimalutik pilutik/ayuittiarniq. Ihuarhaqhimayut ilihainiqmut pivikhaqautikhaq nakuuqpiiaqtumik nakuuyumik atayut uumunnga munarhiliqinirmut ayuirhainiq ikayuriami iniqtirinnga uumunnga munarhiliqinirmut naunaitkutut, nakuutqiat piyangit, unalu ilihainiqmut (ukunatatit Havauhikhamut ECHO, munarhiliqinirmut nunallaani ayuirhainiqmut, ilitariyauyut naunaiyaininnga, qanuqtulluuniit).

Piyunnautipkariami tamaat ikayuutinga hapkuat maniliurutingit, ilitariyauyut Havakvinga Piliurninnga Pinahuarut ihuarhaqhimayukhaugaluq nakuuyumik ikayuqtut tamaita atan'nguyat uumani:

- havaktuliriyiitkunnt ihumaliurniq havaktinut
- pilugu havaamut naunaiyainiit
- piliuqtuq inmikkut piliurninnga ihumaliuruit
- havaktut ikayuqtaniq
- ikayuqtuq havaktingit munarigiami ihumaliurniq

Piqaqtuqlu hivituyumik ihariaginiq piliuriami havaamut uuktuut akhuurutiyaait munrhit havagiamikni Nunavut Kavamatkunnt akuniraalukmik, kihimi pipkaidjutiyaq ikayuutikhallu ihuartumik piyuq qaffiuyuq santingit havaktut atahiqmi ukiumi unalu qanuraaluklu havaamut himmautinga. Piliungitkumi havaamut uuktuut, maniliurutingit uumani ayuittiaqtut piliurninnga munarhit tamaat akhuurninnga. Kayumiittumik ihumagilluarninnga havakhimmaariamikni unalu piliurninnga munarhit havaktut akhuurutauyuq piliuriami pittaarninnga unalu tuniqhaininnganik qanuraaluktut munarhiliqinirmut nunavunmi.

Piliurninnga uuminnga Nunavut Inuit munarhitkunnt havakvinga akhuurutauyuq. Una ihariaginaqtuq Aaniaqtailiniqmut havagiamikni uumani Nunavut Iliharhaqpaallivingani aadlallu havaqatingit tunigiami pivikhaqautikhaq ilihainiqmut iliharhimmariami, unalu ahiruqhimayuq ayuittiaqtut piliurninnga. Una ikayuqtauyukhaq nakuuqpiiaqtumik ihuarharhimayuq ayuittiarniq unalu ayuitaminik naunaiyainiq unalu naunaiyainiq timiqutigiyangillu ikayuqtut Nunavut Inuit naunaiyainiqmut havaamut tikinnahuarutinganut.

Iglukhat

Iniqtirninnga uuktuutautmik munariniqmut naunaiqhimayuq uumani titiraqmi ihariagiyuq Munaqhiliqiyitkut nakuuyumik hivumuuriami tamaat havaktut nunagiyamikni munarhiliqinirmut havaktut, unalu avikturhimayuni nunavunmilu havaangit ikayuqtainnik. Naunaiqtauyuuq ihivriurutinganut piqaqtuq utuqqarmik pipkaidjutinga havaanut inuittut qangaraalukmik piqalluanguinmat iglukhamiknik nunallaani. Havaktunut iglukhangit ihariagiyayut pigiami tamaat iniqtirutinga nutaat uuktuutaut munariniqmut. Una ihariaginiaqtuq nunallaani uumannga nunallaani ihumaliurniq, unalu havaqatigiikniq uumunnga Nunavunmi Igluliyiyiyuakkut unalu, unaluuniit, kavamatkunni piliuqtiuyut. Hivuniqmi munarhiliaqtunut aaniaqtailiniqmut timiqutigiyangillu pittaarninnga ilaliutiyakhaa akingit piyut havaktunut iglukhainnut.

Munarhiliqinirmut tuniyauyuq Inikhaq

Piqaqtumi unalu ihuaqtumik inikhanga ihariagiyayuuq tuniqhaininnganut qanurittaakhaanik munarhiliqinirmut havaat unalu pinahuarutit. Nunavut Kavamanga taja igluqpiliulitqut atauhiqmi nutaaq munarhitkut atauhiqmi ukiumi, ihumaliuqtut hivuniqmi igluqpikhaq piliqtuq ikayuriami pihimmaaqtuq nutaanik igluqpiliurniq taimaatut. Tamna munarhitkut piliurninnga piyakhaa nutaaq ikayuutikhamut tuniqhaininnganik ihariaginngit, unalu itqurnarutauyuq ikayuutikhamut tuniqhaininnganik angikliyuumiqniq atuqtautillugu munarhitkut igluqpanga.

Manikharhimmaaqtuq uumunnga aulapkaitjutikhanik piliurninnga akhuurutauyuq. Piqarninnga ihuaqtumik munarhitkut unalu ilihainiqmut inikhaq akhuurutauyuq iniqtirninnganut ukununnga havaktuq ittuni piliuqtauyut ihariagiyayumik tamainni nunallaani.

Unalu, akituyut ihuarhainiq ittunut munarhitkut unalu munarhiliqinirmut igluqpingit ihariagiyayut taimaa aulapkaitjutikhanik nakuuyumik ihuarhigiami, ihuarhigiami aaniarutingit, aaniaqtailiniqmut unalu munariniq naunaitkut unalu havavikni aaniqnaittumik ihumaaluutigiyayut. Hapkuat akituyut ihuarhainiq pinginmagit piyut angikliyuumiqhimayuq ikayuutikhamut tuniqhaininnganik. Ihuaqtumik ihumaliurniq unalu manikhaq akituyunut ihuarhainiq akhuurutauyuq pipkaidjutinga munarhiliqinirmut ikayuutikhamut pittaarninnga piliurninnga, ihumagiyayuuq uumani taiguagakhami.

Angikliyuumiqlugu ikaarninnga aulapkaininnganik nunallaani munarhitkut ilitariyayut pivikhaqautikhamik angikliyuumiriami igluqpanginnik atuqtauniq. Una angmarniaqtaraluangalu kitunik tikkuqaqtakhangit piyut havaktut naunaiyainnngit ihuarhinaqtuugaluaq ilanganik ihumagiyangit nutaaq havaknairaangat havakhimmaaqtut akingit unalu angikliyuumiqlugu piinariaqihimayuq hivulliqaanga munariniq havaat.

Ikikliyuumiriami ilangit akituyut maniit atuqtanginnik akhuurutingit naittumik, ihumaliurutingit tuniyauyukhaugaluat uumunnga piliurninnga saatalaiqarvikhaa atauhiqmi taaktiliqiyukhayunut (Aatuvaami, Winnipeg-mi, Edmonton-mi) iglukhangit aadlatqiik nutaat ayuittiaqtut ayuirhainiq ayuittiaqtut nunavunmi. Piqalluanguinmat havavikhamik iglukhaniklu uumani avikturhimayuni nunavunmilu kavamaliqiingit nutqaqtiniaqtaa Munaqhiliqiyitkut havaktiliriamikni ayuittiaqtunik havaktut nutaanut havaat piliuqtut titiraqhimayumi nutaaq uuktuutaut munariniqmut. Hapkuat munarhiliqinirmut ayuittiaqtut akhuurutauyut piliuriami nakuuqpiqaqtumik pinahuarutit, munariniq nakuuqpiarninnga unalu ikayuqtuq munarhiliqinirmut ayuitamiknik munarhit taaktit havaktut.

Hivumuutuuqtuq, piqarniaruknaqhiyuq pivikhaqautikhaq havaqatigiikniqmut aadlanut Nunavut Kavamatkut havakvinginni aulapkaitjutikhanik piliurninnga havauhikhat – piliulluaqtumi amihunut aturninnga inikhaq ihuaqtumik nunallaani ilihainiqmut, inugiakpallaangittumik katimayut hulilukaarniq, havaktut ayuirhainiq, hunaluuniit.

Munarhiliqinirmut tuniyauyuq Iitariyauyunut Amihuuninngit

Aaniaqtailiniqmut ilihainiqmut havaangillu tuniqhaininnganik ilanginnut nakuutqiaqniaqtuq ikayuqtaugumik havaqatigiiknikkut aadlanut ikayuutikhamut tunipkaiyut. Una uuktuutigillaklugu, naunaittuq-ittunik ihumamitigut nakurudjutinut ilihainiqmut nutaqqanut inuulrammiinullu ilaani tuniyauyut sikuurvikmi. Nakuutqiaq ayuirhainiq ihuarhaqhimayuni qilamtuqtaqaliqqat kiudjutinga, ihuinaaqtunik ihivriunniq, munarhiliqinirmut nutqaqtitaunahuarniq unalu uqaqatigiiktumik ikayuqtaunniq nutaraqmut qanuriliuqtauyuuq tuniyauyut havaktumit ayuittiaqtumit piyuq uumannga Munaqhiliqiyitkut, Paliihimanit unalu Inuliriyikkut. Ihumamitigut aaniaqaqtut havaat itiqtauhimayunut inirniit tuniinarialik itiqtauvikmi. Naunaiyainiq havaangillu ihumaliurnniq nutaqqanut hiudjarluktunut, ingutaalimaittut unalu angikliyuumiutumit ayurhauitgit naunaiqtut nakuutqiyauyuq ihuarhigaangat tamainni munarhitkunni, iliharvikmi unalu nutarap nakurudjutinga timiqutigiyangillu. Piliuqtuq ilihainiq Nunavunmi ittumik ihariagiyauyuq qaliriiktumik havakvikmi ihumaliurnniq, unalu akhuuqtumik munariniq ulapiqtugiyait ikayuriami piyut havaqatigiikniq. Piyunnautipkariami hapkuat pivikhaqautikhaq, una pittaarninnga ihariagininnit piliuqtaugiami uumani munarhiliqinirmut timiqutigiyangillu.

Munariyauniqmut aaniarviliangitkaluaqluni unalu Qaritaualiriniqmut

Munariyauniqmut aaniarviliangitkaluaqluni piyuq hivuniqmi aaniaqtailiniqmut-munariniq tuniqhaininnganik, pipkaidjutiyuuq aaniarviliaqtut, munaqtingit unalu munarhiliqinirmut ayuittiaqtut ilauliriami naunaitkutunik unalu nampanik unalu ihuarhiyait qanurittaakhaanik unalu qanuriliurutingit aaniaqtailiniqmut unalu inungnut munariniq. Tamna uqariiyaaqtamiknik kaanatap kavamanganut akhuurninnga ihumamitigullu pigumi ihariagiyauyuq ikayuutikhamut Kaanatamiutanut angmarniaqtaa ihumaliurutikhamut atuliqluni munariyauniqmut aaniarviliangitkaluaqluni kiudjutingit tamainni Nunavunmi. Ihumagiyauyuq hapkuat “pipkaidjutiyuuq aaniaqtailiniqmut timiqutigiyangillu” piliurniaqtuq angikliyuumiliqtuq kitunik tikkuuqtuq nakuutqiamut, aaniqnaittumik unalu piinariaqahimayut munarhitkunni ilihainiqmut pipkaidjutiniaqtuq ihuatqiamut munarhiliqinirmut atuqtamiknut aaniarviliaqtunut, ilangit unalu nunallaani. Naunaiqtauyukhaq, kihimi, hapkuat pivikhaqautikhaq atauttimut ihariagiyait uumunnga akhuurninnga ihumamitigullu piqarninnga.

Uuktuutigiyauyut uuminnga pivikhaqautikhaq angikliyuumiriama munariyauniqmut aaniarviliangitkaluaqluni uumunnga ihuarhainiit aaniaqtailiniqmut ikayuutikhamut tuniqhaininnganik ilaliutiyuuq:

- Alruyaqtuqtunik aaniaqtailiniqmut naunaitkutat (EHR) tamaat iliuraqtauyuuq tamainni nunallaani. Naunaiqtauyuuq munarhitkut ihariagiyuuq ayurnaittumik, aturiami alruyaqtuqtumik aaniaqviliaqtunut naunaitkutingit a timiqutigiyangillu aulapkaaniaqtuq avatingani kikliqaqtunut akhuurninnga ihumamitigullu. Nakuutqiyauyumik EHR ihariagiyauyuq nunavunmi kavamaliqiiingit pigiamikni havakvikmi havaat tuniyauyut tahapkunani nayugangani. Humaangittuq aadlatqiinguyut ihariagininnit nunallaani munarhitkut unalu avikturhimayuni kavamaliqiiingit, alruyaqtuqtuq munarhiliaqtunut naunaitkutingit timiqutigiyangillu akhuraaluk atayukhat.
- Angikliyuumiqtuq tiiviitigut uqaqatigiikniq aaniarvikmit ilaminut pinahuarut talvuuna piqaqtuq akhuuqpiiaqtumik munarhiliqinirmut havaktut tuniyauyut pinahuarutimut ikayuriami munarilugillu tuniqhaininnganik tamaat havakvikmi aaniarviit nunallaani munarhitkut piplutik. Tamainnut ihivriunniq tadsa qanurittuq, naunaittuq nutaq tiiviitigut uqaqatigiikniq aaniarvikmit ilaminut timiqutigiyangillu atuqtaulluangittuq munarhiliqinirmut ikayuutikhamut tuniqhaininnganik unalu ihariagiyuuq pinahuarut tunngavinga unalu akhuuqtumik pinahuarut havaktut. Naunaittuq maniliurninngani uumani tuniniaqtuq nakuuqpiiaqtumik utiqtiffaarniq maniliurninnganut unalu ihuarhiyait ikayuutikhamut tuniqhaininnganik pittaarninnga.
- Talvani tiiviitigut uqaqatigiikniq aaniarvikmit ilaminut akhuurutauniaqtuq ilagiyanga uumunnga tiiviitigut uqaqatigiikniq aaniarvikmit ilaminut angikliyuumiqtuq havauhikhaq ikayuriami ihuarhaqhimayuuq aaniarviliaqtut qanuriliurutingit unalu angikliyuumiqtuq aaniarviliaqtut piinariaqahimayuuq ayuittiaqtumut havaat. Uuktulihaaqtaq havaaq tukhiutinik piliuqtauyuuq pipkaidjutiniaqtaa qilamtuqtaqaliqqat aaniarvikmi taaktiingit QGH-mi atagamikni qilamtuqlutik

uumunnga munarhit aaniarviliaqtunullu ittuq qilamuiqtuqaliqqat aaniarvingani unghiktumi munarhitkut. Imaittuq piyut tiivittigut uqaqatigiikniq aaniarvikmit ilaminut tuniniaqtaait akhuurutauyumik ikayuutikhamik taaktimut havaktumut, munarhit unalu tamnalun aaniarviliaqtut, itquumayuuq ayurnaqtunut havaamut munariniq.

- Angikliyuumiriami qaritauyakkut uqaqatigiikniq havaat ihuarhiyumut tuuliiqhimaittumik piinariaaqihimayuuq taaktimut havaat unalu talvuuna tuuliiqhimaittumik piinariaaqihimayuuq uumunnga quullitqiyauyut ihivriunqniqmik unalu mamihaidjut havaat. Una ikayuutikhamut tadja atuqtauliqtuuq Qikiqtaalukmi; kihimi, tamaangungittuuq pittaarninnga. Pivikhaqautilik, ukunuuna qaritauyakkut uqaqatigiikniq ikayuutikhamut, piinariaaqihimayuuq aadlat havakvikmi havaat ikayuriami aaniarutihimmaarutiniaqtaat munariniq ukunatitut inungnut sukalgit aukmini ilihapkaiyut.
- Piliurninnga ihuaqtumut, atuinnaarialik nampanik timiqutigiyangillu. Hapkuat ikayurniaqtaat piliurninnga qanurittaakhaanik ihuarhainiq havaanga, unalu tuniyut atuqtakhat munariniqmut, naunaiyainiq unalu naunaipkainiqlu unalu pinahuarut hulilukaarniq/qanuriliurutingit. Kitut atuqtakhat ihariagiyauyut nakuuyunik Munarhiliqinirmut tuniyauyuuq munariniq unalu ihumaliurniq.

Talvuuna, ihumaliurniq unalu pittaarninnga piliurninnga talvani munariyauniqmut aaniarviliangitkaluaqluni akhuurutauyuuq tamarmiknut pigiamikni nutaamik ayuitaminik pittaarninnga, unalu havalihaaqniaqtaa akhuurutauyumik aadlangurniq uumunnga munarhiliqinirmut havaat unalu tuniqhaininnganik uumani munarhiliqinirmut timiqutigiyangillu. Nunavunmi munariyauniqmut aaniarviliangitkaluaqluni maligaaq ihariagiyauyuuq tunigiami humut unalu piliuriami naunaitkutamik pipkaidjutiyuuq nutaanik pittaarninnga uumunnga munariyauniqmut aaniarviliangitkaluaqluni ilauqatigiikniqmut, havaqatigiikniqmut, unalu ihuarhaqhimayuuq kangirhainiq maniliurninnganut. Munariyauniqmut aaniarviliangitkaluaqluni ihumagiyauniaqtuuq aadlanguqtiqluni timiqutigiyanganik talvuuna ihuarhinaqtaat pittaarninnga, ihuarhaqlugit havaanga unalu tuuliiqhimaittumik piinariaaqihimayuuq naunaitkutat, tuniyuuq qanurittaakhaanik munariniqmut, unalu tuniqhainiq akinganik ayuittiarninnga.

Nampanik, qitqanut ittuq nampanik Munarhiliqinirmut tuniyauyuuq, ihariagininnit ikayuqtauyukhaq nakuuqpiqatimik aaniaqtailiniqmut qaritauyaliriniqmut pinahuarut. Una ilaupkaiyuuq qanurittaakhaanik, naunaiyainiq, pilugu, hiamitqinnga, naunaipkainiq, unalu ihivriunqniq qanuqtut ihumagiyaunik, havaangit, piliurninnga, unalu qanuriliurutingit pikmata amihuuninninnut ihariagiyanganik, havaktuliriyiitkunnt piqarninnga, unalu pinahuarut havaat tuniqhainiq. Ihuarhigumi aaniaqtailiniqmut qaritauyaliriniqmut pittaarninnga ayurnangittuuq havaaq, kihimi ihariagingittuuq aadlat akhuuqtut ikayuutikhat, ayuitaminik unalu hiviliqtiuniqmut.

Munarhiliqinirmut Maligamut, Hivunikhamut ihumaliurniqning, Pinahuarut Ihumaliurniq naunaiyainiqlu, unalu Havaamut munariniq Pittaarninnga

Aadlani Kaanatami nunallaangit, qablunaat nunagiyanganik kavamanga munariyakhait hapkununnga munarhiliqinirmut maligamut, hivunikhamut ihumaliurniqning, pinahuarut ihumaliurniq naunaiyainiqlu, unalu havaamut munariniq. Munarhitkunni ilaani ilaliutihimayuuq uumunnga qablunaat nunagiyanganut tunngavinganik. Munarhiliqinirmut tuniyauyuuq (unalu, ilanganik nunallaangit, Munarhiliqinirmut tuniyauyuuq) tuniyauyut ukununnga avikturhimayuni nunamiknulluunniit aaniaqtailiniqmut ayuittiaqtut.

Hapkuat mikiumik-inmikkuuqtut timiqutigiyauyut munariyakhait inungnut aaniarviliaqtunullu ilaupkainiq, unalu munariniq iluanit qanurittaakhaanik ihuarhainiq aulapkaininnit. Nunavut tadja piqalluanguinmat una aadlatqiinik havaat unalu munariyangillu.

Taimaa Munaqhiliqiyitkut ihumaliuruit iniqtirutinganut uuktuutaut munariniqmut naunaiqhimayuuq uumani taiguagakhami, pivikhaqautilik ihuarhiffaariami avikturhimayuni nunavunmilu aulapkaininnit taimaatut tuniyut naunaitqiamik aadlatqiinnga uumani “munarhitkunnt maligamut” unalu “munarhitkunnt tuniqhaininnganik”. Taimailurumi ihuarhinaqta akhuurutauyuuq hakuilringa nutaami timiqutigiyangillu, unalu ikayurlugit havaangit naunaitqiyauunnga. Kiuyut pittaarninnga piliurninnga ihumaliurninngani, naunaiyainiq unalu havaamut munariniq akhuurutauyut hakugiktigiami kiuttaarninnga tamainni munarhiliqinirmut timiqutigiyangillu.

Naunaiqtakhaqlu nutaaq uuktuutinga uuma Aaniaqtailiniqmut Aulapkainiqmut Havakvinga uumani nunavunmi unalu avikturhimayuni ittuni piqalluangittuq havaktuq aulapkaitjutikhanik atuqtaunginnaqtut aaniaqtailiniqmut ayuittiaqtut aadlani nunallaangit. (Uumunnga kihimi Qikiqtani Aaniarvinga Iqalungmi, aadjikutariiplugu, piqaqtuq havaktuq aulapkaitjutikhanik tahapkunatitut mikkauyut nunallaani aaniarvingit qablunaat nunallaanginni.) Piqarninnganik nunavunmi unalu avikturhimayuni havaktuq aulapkaitjutikhanik akhuurutauyuq tuniqhaininnganut uuminnga nakuuqpiagtumik, pittaarninnga, qanurittaakhaanik munarhiliqinirmut havaat. Ihuarhingitkumi una timiqutigiyangillu atugaq, iniqtirinnga nutaaq uuktuutaut munariniqmut pilimaittuq unalu pilunilu uumani Munarhiliqinirmut tuniyauyuq munariyaulimaittuq.

Ihumagiyauniq Nunavut Kavamanganut piliurninnga uuminnga avikturhimayuni aaniaqtailiniqmut ayuittiaqtut taimaa nakuuqpiagtumik ihuarhigiami ittut havaamut ulapiqutigiyauyut unalu tunigiami ihuarhigimayut Munarhiliqinirmut tuniyauyuq ikayuqtut. Ukunuuna uuktuut, Munaqhiliqiyitkut ihumaginiaqtaa titiqiqinirmut unalu aulapkaininnganik aulapkaininngit ukununnga munarhiliqinirmut timiqutigiyangillu, ukunatitut:

1. Munariyumik unalu tuniqhainiqing nunavunmi aaniaqtailiniqmut pinahuarutit ukunatitut (kihimi kikliqangittuq uumunnga) Nunavut aaniaqtailiniqmut akiliuhiarutikhat ihumaliurut, taaktiqaqinhuat tingmidjutikhait pinahuarut, taaktit havaat, unalu ilangit munarhitkunni havaat.
2. Tuniyut munariniqmut, humut unalu ikayuutikhat uumunnga avikturhimayuni aaniaqtailiniqmut ayuittiaqtuq unalu Iqaluit Aaniaqtailiniqmut Havaat, ukunatitut (kihimi kikliqangittuq uumunnga) hivunikhamut ihumaliurniq, munariniq qanurittaakhaanik unalu nakuuninnga munarhiliqinirmut havaat,
3. Tunilugit manikhaqnik ikayuutikhat unalu ihuarhilugit nunavunmi tikinnahuaqtangit unalu hivulliutiyakhat
4. Ikayuutikhat aulapkaininnga piyunnautimut tunngavingit unalu titiqiqiniq aadlatqiiknik aaniaqtailiniqmut piyut maligat unalu malirutikhangillu.

Tamna avikturhimayuni aaniaqtailiniqmut piyunnautinga havaktut, talvani, ihumagilluaqniaqtait ihumaliurninnganut, timiqutigiyauyumut, titiqiqinirmut unalu tuniqhaininnganik munarhiliqinirmut havaat tamainni pingahuuyunut avikturhimayunut. Una ilaupkainiaqtuq:

1. Naunaiyaqlugit amihuuninngit aaniaqtailiniq ihariaginngit ukunuuna nunallaani uqaqatigiikniq hulilukaarniq unalu naunaiyainiq uuminnga avikturhimayuni timiqutigiyangillu qanuqtut havaktuq naunaitkutut
2. Piliurluni unalu taigualiurniq atauhiqmi ukiumi avikturhimayuni havaamut ihumaliurutit
3. Piliurluni unalu naunaipkainiq uumunnga avikturhimayuni tikinnahuarutingit, unalu naunaipkaiyuq nunavunmi tikinnahuarutinut.
4. Tuniluni qiuqutinga havaanik piliuqtauyuq uumannga Munaqhiliqiyitkut (naunaiqhimayuuq uvattiaq uumani taiguagakhami) unalu ihariagiyuuq ihuaqtumik avikturhimayuni unalu nunallaani-naunaitkutingani havaktuq pigiami una pitquyauhimayuuq

Pitquyautjutit

Hivulliqpaanga Munarhitkunnit Ihumagilluaqtakhait

1. Iltarilugit tahapkuat Nunallaani Aaniarviit naunaiqtait havaanga tuniyuq tamarmiknut mamihaidjut aaniarutinik unalu nakurudjutinut munariniq Nunavunmi, atauttimut maniliurniq uumani Nunallaani Aaniarviit unalu havaktingit akhuraaluk mikitqiamik talvanga kitut maniit atuqtauyut aaniarvikmut havaat Nunavunmi unalu hilataanit nunavunmit unalu aadjikutaanut akiliutiit uumunnga taaktiliqinahuat tingmidjutikhait. Piqarniaruknaqhiyuq iluanit tuniffaarninnga maniliurniqmut qakugu pipkaidjutigiami angitqiamik maniliurninnga uumani aaniaqtailiniqmut havaat nunallaani unalu piinaqtunut havauhikhat uumani aaniaqtailiniqmut naunaipkainiq.
2. Iliutiilugit aaniaqtailiniqmut havaat unalu pinahuarutit ikayuriami avaliittumut aaniarviliaqtut ilamikniklu ihariaginngit.
3. Ihumagilluaqlugu havaat uumunnga *aaniaqtailiniqmut*, *ilihapkainiqmut*, unalu *nunallaani ilaupkainiq* uumani nakurudjutinut. Una pitquyaunig ilaliutiuyug tuniyuq havaktut havaanik ikayuqtumik hakugiktiqhugulu Nunallaani Aaniaqtailiniqmut Katimayiingit.
4. Tuniyut ihuarninnga uuminnga, unalu ihuaqtut piinariaqihimayuq uumunnga, qanurittaakhaanik munarhiliqinirmut havaat nunallaanut aadjikutariiktumik ukiunga, inuinnaugumi, angutaugumi arnaugumi, maniliurutigiya, iliharutinga iniqtiqtat, havaaqarumi.
5. Piliurlugu angitqiamik ilaupkainiq tamainni-kavamatkunni havaat ihuarhigiami munarhiliqinirmut ikayuutikhamut pilaqutingit unalu nakuuqpiarninnga. Ukualluat, Igluliqitkut, Ilinniaqtuliyiyikkut, Pivalliyuliyiyikkut Ingilrayuliyiyitkullu, unalu Pitquhiliqijikkut havaqatigiiktukhaugaluat unalu amihumik ihuarhigiami inungnut pipkaidjutiyut aaniaqtailiniqmut unalu nakurudjutinut.
6. Piliurluni nunavunmi aaniaraanginnaqtut munariyauyut pinahuarut tuniyauyut tamainni nunallaani. Una ihariniaqtuq nunavunmi tikkuqaqtuuyut taaktit ayuittut uumani aaniaraanginnaqtut munariyauyut unalu tunittaqtut humut nunallaani munarhit taaktiit. Una havaaq ihuarhittaqtuq havaqatigiikniqmut angirutinganik atauhikmik Munaqhiliqiyitkut taaktiirutikhanganik.
7. Piliurlugu atayuq unalu naunairlugit pihimmaqtuq ukunanit Iqaluit Aaniaqtailiniqmut Havaat hivulliqpaanga munariniq pinahuarut unalu hivulliqpaanga munariniq havaat tuniyauyut nunallaani munarhitkunni.

Nunallaani Ilaupkainiq unalu Nanminiriniq

1. Piliurluni havaanga hakugiktita aaniarviliaqtuq, ilamiknik inungillu ittut munariniq, ukonatitut Nunavummiut havaqatigiiktut piliurninnga unalu tuniqhaininnganik inungnut aaniqnaittumik munarhitkunnit havaat.
2. Hakugiktiqlugit havaat unalu ilihainiqmut ikayuqtait nunallaani piliurninnga unalu pipkaidjutiyuq.
3. Piliurlugu ikaarninnganik havaariyanik ukununnga munarhitkut naunairiami nunallaani atuqtaunig uuktuutingit angikliyuumiriami tuuliiqhimaittumik piinariaqihimayuq munarigiami unalu ikikliyuumiriami havaknairaangat havakhimmaqtut ayurhauingit havaktumut.

Havakviup Tunngavinga, Piyunnautinga unalu Ihumaliurninnga

1. Ihuarhiyait kiuttaarninnga unalu aturninngalu tamainni Munarhiliqinirmut tuniyauyuq timiqutigiyangillu piliuqlugu naunaittumik havaangit munariyangillu. Tamna avikturhimayuni hivuliqtuniqmut havaktut piyukhat uumunnga ikayuutikhamut tuniqhaininnganik unalu talvuuna piqaqtukhaq ihuaqtumik tuniyauyuq piyunnautimik ihumaliuriami piyuq uumunnga Munarhiliqinirmut tuniyauyuq nunavunmi. Una ilaliutiyuq hivulliutiyukhamik piyuq, ihumaliurniq naunaiyainiqlu pilaqtutigiyaa Munarhiliqinirmut tuniyauyuq nunamikni munarhitkut.
2. Ihuarhiffaarlugu Havakviup uumani nunavunmi (atan'nguyaqarvingit) naunaitkutingani ikayuriami nakuuqpiqaqtumik Munarhiliqinirmut tuniyauyuq, naunaiqhimayuq uumani taiguagakhami. Kingulliqpaaq havakviup ihumaliurut naunaiqtakharaluanga inmikkuuqtuq, ikayuqtauyyuq, "ministauyut" havaangit unalu talvunga ikayuutikhamut tuniqhaininnganik havaangit, unalu piqaqtuq havaktuq pittaarninnga naunaiqaqtauyukhaq. Una ihuarhiffaarninnga piyukhaugaluq pilihaaliqtigumiuk iniqtirinnga.
3. Piliurluni titiqiqinirmut havaangit tamainni munarhitkut unalu avikturhimayuni havakvingit ikikliyuumiriami titiqiqinirmut ayurhautingit uumani munariniq unalu angikliyuumiriami ihumagilluaqtangit ikayuninnganut nakuuqpiqaqtumik Munarhiliqinirmut tuniyauyuq. Ihumagiyaunig tuniyauyukhaugaluq, unalu, angikliyuumiliqtuq titiqiqinirmut havaktuq nunavunmi (atan'nguyaqarvingit) naunaitkutingani ilagiyanga ihuarhiffaarninnganut.
4. Ihumagilugit piliurninnga unalu nuutiqauninnga avikturhimayuni aaniaqtailiniqmut atan'nguyat munariyut uumunnga tuniqhaininnganik nunallaani Munarhiliqinirmut tuniyauyuq.

Qanurittaakhaanik munariniqmut aaniarviliaqtunullu nakuuyumik

1. Tuniyut aadlat titiqiqinirmut ikayuutikhat nunallaani, avikturhimayuni nunavunmilu ittuni pipkaidjutigiami tahapkuat kiuttaaqut uumunnga pinahuarut tuniqhaininnganik munarigiami unalu qulvaqtiriamilu angirutingalu pinahuarut naunaitkutat.
2. Tuniyut aadlat havaktuliriyiit ikayuriami piliurninnga, iniqtirinnga unalu munariniq uuminnga naunaittuq-uqaqtauyut pinahuarut naunaitkutat unalu aadlat havaktuliriyiit ikayuriami piliurninnga unalu munarininnga aaniarviup ayuitaminik.
3. Piliurluni unalu iliuraqlugu nakuuyumik pihimmaaqtumik qanurittaakhaanik ihuarhainiq pinahuarut.
4. Piliurlugu Munarhit Taaktit havaangit munariyangillu ilaliutigiami munarhiliqinirmut hivuliqtuniqmut Iniririit igluqpangani unalu Munariyauhimmatauyut igluqpani.
5. Ilaupkarlugit aaniarviliaqtuq ilagiyamingillu aaniarviliaqtut aaniqnaittumiky unalu qanurittaakhaanik ihuarhainiq havaat.

Ayuittiaqtut unalu Ihuarhaqhimayut Havakvinga

1. Hakugiktiqlugit tamaita tunngavingit uumunnga havaktingit munariniq: tikkuarniq, ilaliutiyuq havalihaaqtunik, naunaiyaininngit, havaamut naunaiyainiq, ayuirhainiq unalu piliurninnga, munaqtiyut, ikayuqtut, aittuqtauniqmut munariniq, unalu havakvingalu qanurittaakhaanik – ihumagilluaqlugu piliuqtuq tamaat havaktut unalu nakuuyumik ikayuutikhat munarhiliqinirmut havakvinga.
2. Tuniyut tamaita Munarhit Atan'nguyat, unalu avikturhimayuni nunavunmilu munariniq, havaktuliriyiitkunnit ayuirhainiq unalu pihimmaaqtut ilitariyuyut ikayuutingit/uqaqatigiikniq naunairiami nakuutqiamik piyangit havaktuliriyiitkunnit munariniq naamakhimayuuq unalu munariyuyut tamainni munarhiliqinirmut timiqutigiyangillu.
3. Aadlangurlugu havaktuq uuktuut ukuninnga munarhitkut taimaa tamarmik munarhitkunnit tuniqhaiyut havaktut tamaat pidjutinganut laisinganik. Una ilaliutiniaqtaa naunaipkainiq nutaamik ihumaliurhimayut unalu ihumaliurhimangittut munarhitkunnit havaktingit, ukunatitut Munarhit Taaktit, Ayurnaittuq Iksuliirutimut Havaktingit unalu Laisiqaqtuq Ikayuqtiuyut Munarhit.
4. Ihumagilugit hivumuuqtuq uaqtiyuuq ayuirhainiq hilataanit Kangirliniqmi Iqaluktuutiamilu.
5. Munarilugit unalu ihuarhilugu naunaitkutaq nunallaani munarhitkut havaktuq uuktuutingit naunairiami pittaarninnga pigiami nutaaq munarhitkunnit havaat piumayanginnik unalu aadlanguqtuq ihariagininngit nunallaani.
6. Angiklilugit pivikhaqautikhaq amigairyuumiriami Inuit havaktut uumani aaniaqtailiniqmut havakvinga. Una ilaliutiniaqtuq qaliriiktut-ayuirhainiq, alikaarhimayuuq ayuittiarniq unalu ilihimaniq piliurninnga, unalu pipkaidjutyuuq itirutinganik naunaitkutingani havaat uumani Munarhiliqinirmut tuniyuyuuq timiqutigiyangillu (ukunatitut Munarhitkunni Ikayuqtingit, Nunallaani Ikayuqtiuyut Havaktut).

Nampanik Munarhiliqinirmut Havaat

1. Piliurluni nunavunmi nampalikhik aaniaqtailiniqmut maligaq tunigiami qanuriliuqtukhaq unalu piliuriami naunaitkutamik pipkaidjutyuuq nutaanik pittaarninnga nampalikhik uumunnga nampalikhik aaniaqtailiniqmut ilauqatigiikniqmut, havaqatigiikniqmut, unalu ihuarharhimayuuq kangirhiniq maniliurniqmut.
2. Iltarilugit unalu pilugulu pivikhaqautikhaq aadlangurniaqtuq qanuqtut munarhiliqinirmut havaat unalu tuniqhaininnganik uumani munarhiliqinirmut timiqutigiyangillu tunirhaiyut.
3. Ihuarhaqlugit aturninnga uuminnga Tiivitiqut uqaqatigiikniq aaniarvikmit ilaminut munarhiliqinirmut uqaqatigiikniq, uqaqatigiikniq, iliharhimmaaqqniq unalu ayurhautiminik ihuarhainiq.
4. Ihuarhaqlugit aturnaqtumik nakuuyuuq alruyaqtuqtumik aaniaqtailiniqmut naunaitkutat.
5. Ihuarhilugu Havakviup aaniaqtailiniqmut qaritauyaliriniqmut pittaarninnga katitiriami unalu atuliqtitauliriami piinarialik nampanik ikayuriami tamaita ilagiyangit uuminnga nakuuqpiyaqtumik Munarhiliqinirmut tuniyuyuuq unalu munariniq.
6. Qinirlugit aadlat qaritauyakkut aaniaqtailiniqmut ihuarhaqhimayuuq ihuaqtut nunallaani munarhiliqinirmut piyut Nunavunmi.

Taaktiliqinahuat tingmidjutikhait

1. Ihumagilugit utiffaarninnga taaktiliqidjutikhaanik munarhiliqinirmut pulaaqtut aturninnganut Munarhit Taaktingit unalu tiiviitigut uqaqatigiikniq aaniarvikmit ilaminut havaat.
2. Piliurlugu iluittuq ihumaliurut piliuriami "Ihumagilluaqtauyut Aaniarviit":
 - a. Niuvigluni, pittaarumi unalu akituvallaangittuq, ukualluat aaniarvikmi tamayangit ukunatitut ihumaalukniqmut uuktuutigiyayut tamayangit, naunaiyaiyuq iksuliirutinnuamut, unalu aqiarup iluani ihivriuqtiuvinganik unalu aturlugillu Avikturhimayuni Aaniarviit uumunnga Ihumagilluaqtauyut Aaniarviit.
 - b. Kaantranguyuq, ihuaqtumik, ayuirhaqhimayut havaktut aullaariamikni-pulaarlutik nunallaani tunigiami Ihumagilluaqtauyut Aaniarvik havaat unaluuniit tuniyut hapkuat havaat Avikturhimayuni Aaniarviit.
3. Piliurlugu ayuirhainiq pinahuarutit nunallaanut hivulliqpaanga aaniaqtailiniqmut havaktut havaktingit havaariamiknik munarhiliqinirmut havaanik ikikliyumiriami ihariagininnga hilataanit nunavunmit taaktiliqinahuat tingmidjutikhait.
4. Munarilugit taaktiliqinahuat tingmidjutikhait atuqtauniq ilitarigiami hivulliutigiamilu pivikhaqautikhaq nunavunmi ikayuutikhamut pittarninnga piliurninnga.